

ДУМА-ДИН КЪАНУНДИН ОТДЕЛДИН ЭВЕР ГУН

Алемрин Раббидиз шукур хъуй, Адан Расул Мугъаммадаз ﷺ, адан хизандиз ва вири асгъабриз салаватни салам хъуй. Гъурметлу имамар ва мусурман жемят! Ассаламу алайкум ва рагъматуллагъи ва баракатугы!

Башсагълугъвал гун Пайгъамбардин ﷺ сунна тирди чаз малум я. Сунна – им вири кIвалахра адан гелеваз фин, адалай чешне къачун лагъай чIал я. Ша чна фикир ийин. Чна Пайгъамбарди ﷺ башсагълугъвал гайи къайдада ам гузвани? Алай вахтунда алимриз, имамриз башсагълугъвал гузвай чкайра меслят къалур тавунвай, гъатта бязи вахтара гъарам кIвалахар гзаф аквазва, абур гъикI итимри, гъакI дишегълийрини ийизва. Месела: итимар къейи чкадал атайла, къейиди рикелай алудна менфятсуз, гъарам тир ихтилатрал машгълул жезва, месела, сиясатдинни сечкийрин месэляяр къарагъарзава, чпин мусурман стхайрикай ва я вахарикай пис рахазва. Къейидан хизандин агъалийрин риклер секинарунин, сабур гунин чкадал, абуру, акси яз, пашманвал ва гъайифар аргухарзава. Ихътин инсанри чеб атана акъвазуналди, къейидан мукъва-къилияр чпихъ гелкъуьн мажбур хъувналди къейидан хизандиз залан пар алава хъийизва. Къейиди авай чкада дишегълийри чеб тухузвай къайдадикай гъич рахун герек къевезвач. Абуру къадагъа алай амалар гзаф ийизва. Винидихъ гъисабай кIвалахрилай гъейри, дишегълийр сес хкажна къейидахъ шехзава, эйбежер гъараяр ийизва, Аллагъдиз ﷻ акси гафар лугъузва. «Ачух» къайдада чара итимрин вилик жезва, абурук акахъун. Магърам галачиз дишегъли рекъиз экъечIзава. Башсагълугъвал гудайла чара итимарни дишегълийр сад-садан гарданра гъатзава. Винидихъ гъисабай делилрал бинеламиш хъана лагъайтIа жеда хъи, башсагълугъвал гузвай чкада гунагъар сувабрилай гзаф жезва. Шариатда башсагълугъвал гунин макъсад – къилел бедбахтвал атанвайдан риклиз сабур гун, ам секинарун я. Бедбахтвилик акатнавай инсандиз, адал душшуьш хъайи чкадал, гъина хъайитIани, баш-

сагълугъвилини гафар лагъайтIа, сунна къилиз акъатзава. ГъакIни, сунна къилиз акъатда, эгер башсагълугъвал са маса касдилай агакъарайтIа, кагъаз хкъейтIа, телефондай зенг авуна лагъайтIа. Башсагълугъвал гунин сунна, Пайгъамбардин ﷺ амай суннаярни хъиз лап важиблуди я. Амма адалай важиблу кIвалахар, бязи вахтара ферзерни тавуна башсагълугъвал гуз фин дуьз туш. Жуван хиве авай везифа къилиз акъуд тавуна, башсагълугъвал гуз фин Исламди къадагъа ийизва. Чаз икI лугъудай ихтияр авач: «Вучиз виликдай хъайи алимри куьне хъиз лугъувачир?» Вучиз лагъайтIа алай вахтунда чал гъалгнавай четин месэладин себеб ам хъана хъи, чна виликдай хъайи алимри лагъайвал ийизвачир, абуру лагъай гафар дегишарзавай ва чи гафар абурал алава хъийизвай, Пайгъамбардин ﷺ сунна а къайда дегишарна хъи, гъатта адакай анжах тIвар я амукънавайди, суннадикай далда къуна ийизвай амаларни меслят къалур тавунвай ва къадагъа алайбур хъанва. Иниз килигна, чун Пайгъамбардидай ﷺ адан сунна агакъарай халис алимри чирай суннадал хтун лазим я. Башсагълугъвал гузвай чкада акъвазун ва я ацукун ихтияр хуьн патал, Исламдин алимри са шумуд шартI эцигна:

1. Исламди гъарамнавай шейэр тахъун;
2. Анал ацукун себеб яз къейидан хизандин пашманвал цIийи къилелай рикел хкун тавун, яни инсанар аквадай къван, дишегълийри ийизвай лугъунар себеб яз;
3. Къейидан хизандиз залан пар тахъун: тIуьн гуниз, ксудай чка гъузуруниз ва я улакъ жагъуруниз мажбур тежедайвал;
4. Сес хкажна къейидахъ дишегълийр шех тавун, адахъ манидин тегьерда «лугъунар» тавун;
5. Геждалди башсагълугъвал гузвай чкада акъваз тавун, акI хъи, къейидан хизандиз эсер ва я перт, регъуь жедайвал;
6. Жуваз ва я маса инсанриз зиян тахъун: месела, гъава гзаф чимиди ва я мекъиди яз тахъун, а кас духтур, муаллим ва я мажибдихъ кIвалахзавайди тахъун. Ша чна фикир ийин, гъурметлу мусурманар! Алай вахтунда и шартIар къиле хуьзвани? Лугъузва хъи, пис кIвалах тавун хъсан кIвалах авунилай хийирлу я. Гъавилий и важиблу месэладиз герек тир фикир гана, алимри, имамри ва жемятди башсагълугъвал гунин тегьер Пайгъамбардин ﷺ девирда авайдаз тешпигъ жедайвал ийиз алахъна кIанда. Къуй Аллагъди ﷻ чаз гъакъикъат-гъакъикъат яз ва таб-таб яз къалуррай!

Нумрада:

Зурба алим ва бажарагълу шаир

Иса пайгъамбардикайни чувуддикай ажайиб къиса

Аллагъ-Таала ава!

«Аллагъдин ﷻ рекъ туна шейтандин рекъел хъфидани бес?»

И мукъвара чун Ахцегъай тир Дагъустандин культурадин лайихлу работник, лезги писателрин секциядин член Гъемдуллагъ-гъажи Бабаевахъ галаз гуьруьш хъана, адахъ галаз суьгъбет къиле тухвана.

– Гъемдуллагъ-гъажи квевай куь уьмуьрдин рекъикай ахъайиз жедани?
– Алай 2014-йисуз зи 75 йис жезва. 21 йис тирла за агит бригададин концертар гуз эгечIна. Чаз а вахтунда ам гунагъ тирди чизвачир, инсанриз шадвал гун суваб авай кIвалах хъиз авай. КилигайтIа, абур

шейтандин амалар я, динда ахътин концертар къадагъа я. Гъавилий аз чир хъайила, анай экъечIна Ахцегъа авай краеведческий музейдиз илимдин къуллугъчи (научный работник) хъиз кIвалахиз хъфена. 35 йисуз за Культурадин кIвале кIвалахна. 1961-йисуз къуллугъдал хъана, 1965-йисуз Москвадиз концерт гуз фена. Мад театрал къалурна еке шегьерра, месела, Астраханда, Орджоникидзеда са шумуд сеферда, Махачкъалада, Ставрополда, Краснодарда, Москвада къве сеферда, Сочида. Орджоникидзедай, Москвадай, Сочидай къизилдин медалар къачунай за. Абур вири музейда ава. 1970-йисалай эгечIна зун

халкъдин театордин режиссер хъана, 16 йисуз зав гъилий-гъилиз къекъведай яру пайдах гвай. За фу чразвай чкадани кIвалахайдди я. Зун хъсан художникни я. КIвалер эцигдай, ремонт ийидай устIарвилини пешени зак ква. Бязи мискIинар ва музей за ремонтни авунай.

– Куьн алай вахтунда квел машгълул я?
– Хийир-шийир хъайила, аз халкъди эверзава. Заз эверайла за садрани ваъ лагъайди туш. Амма и мукъвара зи къилив Ахцегъ райондин са хуьряй атана къейидан йис хъана лугъуз. Зани абуруз

Динэгълийрин конференция

Махачкъалада «Россиядин мусурманар: ихтиярар ва мажбурнамаяр» лишандик кваз кыиле тухвай динэгълийрин вири халкъарин конференцияди вичин кваллах акъалтларна. Конференцияда кыиле тешикатдин генеральный секретарь Али Мугъиддин аль-Карадагъи аваз Виридуьньядин мусурман алимрин союздин делегацияди иштиракна.

Гъакъни конференциядин кваллахда Дагъустандин муфтий Агъмад-гъажи

эфендиди, республикадин имамри, СКФО-дин субъектрин муфтийри, РД-дин вузрин студентри иштиракна. Алимар Дагъустандиз атунын кыилин макъадрикай сад республикадин динэгълийрин арада хуш рафтарвилер, мягъкем дуствилеин алакъяр арадал гъун тир. Алимри республикадин мулклар алай мисклинра вязер келна, ДУМД-дин векилрихъ, вузрин студентрихъ, общественный кваллахрал машгъул ксарихъ галаз гуьруьшар кыиле тухвана, диндин илимдикай суьгъбетарна.

200 000 реал са лапагдикъ

- Чаз са лапаг маса це, - тлалазва чубандивай чуьлдай физвай итимри.
 - Жедач, абур зи лапагар туш. За иесидиз вуч жаваб гуда?!, - тажувилелди жаваб гузва чубанди.
 - Са лапаг квахъна лугъуда ман.
 - Ваъ ам гъарам я, а кардай заз сура жаза гуда, за а «квахъай» лапагдай гъикл жаваб гуда?!
 - Са затни жеч, са лапаг маса це чаз, валай Аллагъди гъил къачурай!
 - Эгер за квез лапаг гайитла, цав чилив агатда. Куьн гъавурда акъазвани зун квекай рахазватла? Цав чилив агатун мумкин кар тушир хъиз, за квез лапаг маса гунни мумкин кар туш.
 - Чна ваз кве виш реал гуда.
 - Аллагъдал кьин хъурай, гъатта куьне заз кве виш агъзур реал гайитлани, за квез чарадан лапаг маса гудач.
 - Вун садазни акъазвач кьван, я ви ванни кьвезвач. Чнани садазни лугъудач.
 - Бес Аллагъ? Ам бес вири ван кьвезвайди тушни?! Адаз бес вири акъазвачни?! И ихтилатар чи девирда суданви чубандинни рекъяй физвай ксарин арада кыиле фенва. А суьгъбет камерадизни къачунва (чубандиз вичиз хабар авачиз) ва виш агъзуралди мусурманриз а ви-

деодиз килигдай мумкинвал хъанва. 200 реалдикъ лапаг маса тагай и чубандиз, гуьрметдин лишан яз, Судандин посольстводи 200 000 реал пул чара авуна. Къуръанда лагъанва (мана): «Аллагъди Вичихъай кичле касдиз ам гъатнавай четинвилерай эхкъечдаиди рехъ къалурда ва ада гъич гуьзлемишни тавур патухъай ризкъи гуда» (65:2-3).

ОАЭ-да агъалияр пенсиядиз фидай яшар артухарзава

Сад хъанвай Арабрин Эмиратрин гзаф агъалияр лап къуьзуь яшарив агакъзава, и делил абуру ана здравоохраненидин къурулуш хъсандакъаз кардик хъунихъ галаз алакълу ийизва.

Идахъ галаз алакълу яз, ОАЭ-дин гъукуматди агъалияр пенсиядиз фидай яшар артухаруникай фикрзава. Газетдин делилралди 2017-йисуз ОАЭ-да къуьзуьбурун къадар 6 процентдин артух жеда, 2012-йисуз лагъайтла – 11 процентдин. Эмиратра пенсиядиз экъечдаиди яшарихъ тайин къадар авач. Ана 25 йисан зегъметдин

стаж авай кас пенсиядиз акъатзава, пенсиядин къадарни агъалиди кваллахна къазанмишай эхиримжи къазанжидин 80 процентдин къадарда аваз тайинарзава. Эмиратрин законралди гъеле лап жаван яз кваллахдай ихтияр ава, зегъметдин рехъ фад башламишай кас 40 йис жедалди пенсиядиз акъатун мумкин я. Ихътин дуьшуьшра къазанмишзавай къазанжидин къадар са вацра са шумуд цуд агъзур доллардив агакъдай вахтарни жезва, сифтегъан мажиб гъар са эмиратвидиз 4 агъзур доллар гузва, вуз акъалтларайдалай къулухъ адан къадар 10 агъзур доллардив агакъзава.

Девлетлу къекъверег

Саудовский Аравияда виш йисан яшда авай къекъверег дишегъли Айтиша кечмиш хъана, лугъун лазим я хъи, вичин уьмуьрдин саки са паюна ам къекъверегвилел машгъул хъана. И вахтунда ада миллион доллардилай гзаф девлет кватлна.

Саудовский Аравиядин кефер пата

авай Джидда шегъердин аль-Балад твар алай магълда Айтиша сейли кас тир – ам чкадин агъалийриз виридаз чидай. Айтиша кьейидалай къулухъ малум хъайивал, адахъ вич яшамин жезвай шегъерда (юкъвал) къуд квал, багъа кьиметрин коллекцияр ва хейлин кьизилдин кепекар авай. Вири санлай адан девлетрин къадар пулдалди гъисаб авуртла, миллион доллардилай алатзава. Адан девлетрикай лап тимил ксариз хабар авай, абурун арадай яз, къекъверегдикъ гелкъвезвай къуншидизни а «сир» чизвай. Къуншидин гафарай малум хъайивал, дишегълидиз вичин пеше саклани гадариз кланзавачир, ада датлана девлет кватлзавай. Айтишадин квалера кесиб хизанар яшамин жезвай, абурувай къекъверегди пул къачузвачир. Амма гила, а дишегъли кьейидалай къулухъ, адан девлетар гъукуматдив вахкуда.

Къадагъа авунва

Саудовский Аравиядин гъукуматди административный, чирвилер гудай, спортдин, сагъламвал мягъкемардай идарайриз нефтлериз гужлуз таъсирдай (энергетический) напитокар маса гун къадагъа авунва. Arab news изданиди хабар гузвайвал, сагъламвилез зарар гузвай напитокар тек са маса гунал къадагъа эцигуналди сергъятламиш жезвач.

Ихътин метягъар ана гъатта реклама авунни къадагъа авунва ва а напитокар акъудзавай карханайриз общественный ва спортдин мярекатриз амадагвал ийидай ихтиярни гузвач. Рекламайрин вири жуьрейрал къадагъа эцигнава: печатдин, телевиденидин, радиодин ва икI мад. И серенжемрилайни алава яз, гъукуматди вири карханаяр напитокрин упаковкайрал абуру инсандин сагъламвилез гузвай зияндикай кхьиниз мажбурнава, вични чехи гъарфаралди, герек вилерин экв зайифбурузни аквадайвал. И мукъвара Чечен республикадини

нефтлериз гужлуз таъсирдай (энергетический) напитокар маса гун къадагъа авунва.

P.S.

Чи республикадини абур къадагъа авунайтла хейлин жегъилар салгълам амуькъдай. А напитокайри инсандин бедендиз гзаф зарар гузва. Дуьньядин цудралди гъукуматра абурал къадагъа ала. Ша чна Аллагъдивай тлалазда.

<p>Учредитель Благотворительный фонд "Путь". Газета печатается по согласованию и одобрению Духовного управления мусульман Дагестана</p> <p>Редакционный Совет Ахмад-хаджи АБДУЛАЕВ Сулейман-хаджи ТАГИБЕКОВ</p> <p>Главный редактор Забурбек (Абдулла) ЯИКБАЕВ</p>	<p>Редактор Гасан АМАХАНОВ</p> <p>Канонический редактор Шамиль-хаджи ОМАРОВ</p> <p>Дизайн, вёрстка Мугъаммад Мусаев</p> <p>Корректор Майрам МАГАМДАЛИЕВА</p>	<p>Газета зарегистрирована Федеральной службой по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций.</p> <p>Свидетельство о регистрации ПИ № ФС 77-42079 от 24 сентября 2010 г.</p> <p>Индекс 51395</p>	<p>При перепечатке ссылка обязательна</p> <p>Газета набрана и сверстана на компьютерной базе «Ас-Салам»</p> <p>Отпечатана в ООО «Дом печати» пр. Акушинского, 20 Заказ № _____</p> <p>Сдано в печать 31 марта 2014 г. в 20:00</p>	<p>Тираж 3. 250 экз.</p> <p>Адрес редакции: 367015 РД, г. Махачкала, ул. Аскерханова, 13а.</p> <p>Телефон: (8722) 61-00-64</p> <p>E-mail: assalamweb@gmail.com web: www.assalam.ru</p>
---	--	--	---	--

«Аллагъдин рехъ туна шейтандин рекъел хъфидани бес?»

йисар, яхцурар, яхцурни цикъведар динда авай туш лагъана. «Ас-Салам» газетдани авачир и мярекатар тухудай ихтияр авач лагъана кхъенва. Зани абуруз икI лагъана: «Чун са хемис юкъуз къведа, «Ясин» ва квез вуч кIандатIа, гъам кIелда». Абуруни рази хъана хъфена. Гъа икI, са сеферда зун Докъузпара райондин Къалажух хуьруз тухвана. Ана са мейит кучудна кIанзавай. Са арада дишегълийри месни ястух гъизва, бес абур сура тваз кIанзавай. Зани абуруз ам динда авай адет туш лагъана.

– Гьемдулагъ-гъажи куьне капI ийиз мус башламишна?

– 1988-йисуз зун пионердин кIвализ хъфенай, гъа чIавадай эгечIна за капI ийизва. 1990-йисуз Гъалиб Садикъиди Къуръан кIелиз чирзава лугъудай малумат заз акуна. Зунни ругуд вацран курсариз фена, абур акъалтарна, шагъадатнамани къачуна. Зи бубадизни араб чIал чидай тир, амма адавай залай тарс къачуз алакънач.

– Куьне кIпар къаза хъувунани?

– Гъар са мусурман акъул балугъ хъайи чIавадай капI авуниз мажбур я. Заз ахътин мумкинвал хъанач. Винидихъ лагъайвал, за анжах 1988 –йисуз кIпар ийиз эгечIна. Заз 35 йисан кIпар къаза-яр авай. Абур вири за 16 йисан къене хъувуна, Аллагъдин ﷻ вилик квай кIпарин бурж вахкана.

– Гъаждал куьн мус фенай ва ам гъикI кIиле тухвана?

– 2003-йисуз жуван гъалал зегъметдал къазанмишай харжидихъ гъаждал фена. Гъа вахтунда заз 35 агъзур манат

пул бес хъанай. А гуьзел чкайрилай зун лап рази яз амукъна. Къабедилай ГIавафар авуна за гъаф, Пайгъамбардин ﷺ женнетдин багъда капI авуна, Масжид аль-Гъарамда ва Арафа дагъдал дубаяр кIелна.

– Квез Дагъустандин шагъид хъайи муфтий Саййидмугъаммад-гъажи Абубакарован буба Хасмугъаммад-гъажини чидай тир лугъуз чаз ван хъанай. Авай кар яни?

– Эхъ, са сеферда Мегъамед Шериф халудин сурал Хасмугъаммад-гъажи атанай. Гъана чун танишни хъанай. Ада завай виридалайни суваб авай кIвалах гъим я лагъана хабар къуна. Зани капI авун лагъана жаваб гана. «КапI вуна

ваз ийизвайди я. Ам туш», - лагъана ада. «Гишиндаз ГIуьн гун я» - мад лагъана за. «Ваъ, амни туш. Са инсан вуна диндал гъайила, ваз 70 йисуз ибадат авур хътин суваб жезва. Гъа им виридалайни суваб авай кIвалах я». Гъа арада за аялриз Къуръан кIелиз чирзавай ва за адаз за тухузвай кIвалахдикай ахъайна, адани заз икI лагъана: «АкI ятIа ваз зурба дережа ава». Вуна гъина кIвалахайди я лагъана жузуна ада. Виликдай артиствиле кIвалахайди я лагъайла, ам мягътел хъанай. За икI лагъана: «Абур зал театрди хъша лугъуз гъавалат хъанвай, къве чкадани кIвалаха лугъузвай. Амма зун хъфенач. Аллагъдин ﷻ рехъ туна шейтандин рекъел хъфидани бес?»

– Куьн Вугъуф бубадин мукъвакыли тирди чаз малум я. Адакай са алакат ахъайиз жедани?

– Эхъ, жеда. За квез гъвечIи чIавуз жуван вилералди акур алакат ахъайда. Са сеферда зун чуьлда авай. Завай са тIимил яргъа хъиз заз Вагъуф буба аваз акуна. Садлагъана ада кам вегъена, и камуни ам виш камунин мензилдиз акъудна, ахпа ада мад са кам вегъена, кIамун винелай фена. Гъа и алакат зи рикIел хъсандиз алама.

– Алатай йисан Рамазандин вацра Ахъегъ райондин цIудалай гъаф хуьрериз ДИУ-дин студентар практикадиз атайдакай квез хабар авани?

– Эхъ, хъсан кIвалах я ам. Хуьрузга Рамазандин вацра кIвалахай Ахъегъай тир Тажудинан хва Гъуснудина гъатта икI лагъанай заз: «Эгер кIелун давама-

рун зи буржи туширтIа, зун Хуьрузга амукъдай». Яни адаз инсанриз менфят гуз кIанзава, ам вичин кIвалахин важиблувилин гъавурда акъунва. Инсанриз дин чирун - еке дережа я. Халкъдиз хийир гузва, гуьгуьл шад жезва, вичел къимет гъизва, кIелайдалай къулухъ гъаки акъвазун хъсан туш.

– Исламдин университетрикай куь фикир?

– Ааа, абур лап зурба чкаяр я. Дин Исламдин чирвилер виридалайни менфятлур тирдал шак алач. Гъавилай за Дагъустандин Исламдин университетдиз зи хтулни гъана. Адан бубадиз, мукъва-къилийриз ам аниз ракъуриз кIанзавачир, амма за жуван хтулдиз виридалайни хъсанди хъяна. Диндин чирвилер авай кас эдеблу, регъимлу, акъулуллу жеда.

– ДУМД-ди тухузвай кIвалах квез бегенмиш яни?

– Хъсан я. Исламдин газетрин редакцийра, медресейра ва диндиз эвер гузвай маса чкайра кIвалахзавай инсанриз Аллагъди Вичи куьмек гурай. Диндин кIвалахдилай зурба шей авач.

– «Ас-Салам» газетдикай куьне вуч лугъуда?

– «Ас-салам» газет за гъамиша кIелзава, гъа къадар кIанзава, кIел тавур вахт гъич жезвач. Чи кIвале авайбуруни вирида ам кIелзава. «Ас-саламди» чун лап хъсан ахварай авудзава, чаз Аллагъ ﷻ, Пайгъамбар ﷺ, дин авайди, мергъамат ва регъим авайди чирзава, вири рекъерай чаз ада тарс гузва.

Чи мухбир.

ХАБАРАР

Къадагъа ктабар

Саудовский Аравияда къуд вишелей гъаф ктабар къадагъа авунвайбур яз малумарнава.

Саудовский Аравиядин «Указ» тIвар алай газетди хабар гайивал, ихътин къарар Па-чагълугъдин диндин полицияди Саудовский Аравиядин хатасузвиле кIурху гузвай публикацийрихъ галаз женг тухун патал къабулнавайди я. 4 – мартдиз Эр-Рияда кIиле

фейи ктабрин вири халкъарин ярмаркада 420 ктабрин 10 агъзурдалай виниз копияр полицияди вахчуна.

«Стхаяр-мусурманар»-террористрин сиягъда

Саудовский Аравиядин гъукуматди 7-мартдиз къабулай къарардалди са шумуд тешкилат террористрин дестейрин сиягъда туна, идакай «Аль-Арабия» тIвар алай телеканалди хабар гузва. «Чулав сиягъда» «Стхаяр-мусурманар» тIвар алай тешкилатни тунва, гъакIни а сиягъда «Аль-Насуран фронт» ва «Иракдинни Левантдин Ислам гъукумат» тIвар алай тешкилатарни гъатнава.

Саудовский Аравиядин гъукуматди къецепатан уьлквейра женг тухузвай чпин агъалий-риз виридаз элкъвена ватандиз хтун малумар-

нава. Абуруз и шартI кIилиз акъудун патал 15 югъ вахт ганва. Амма женг тухунин кар давамардай ксар ватанда хкъада ва терроризмдай кар атIун патал суддив вахкуда.

Наркотикрихъ галаз женг

Афгъанистандихъ региондин наркотикриз акси стратегияр арадал гъидай фикир ава, лагъана наркотикрихъ галаз женг тухунин рекъяй Афгъанистандин министр Мобарез Рашеди.

«Чун чи къунши гъукуматрихъ галаз санал кIвалахдай икъар хъанва. И кIвалах чна гъакIни международный тешкилатрин майданрин дережада авазни кIиле тухуда», - лагъана министрди.

«Наркотикрихъ галаз тухузвай женг ери авайди хъун патал, чна чи кIвалах таммадаказ кIиле тухун лазим я. Наркотикар гъасилзавайбур, къачузвайбур, маса гузвайбур, чIугъузвайбур вири чпин жазадив агакъарна кIанда», - къейдна ада. Министрдин делилралди, гъасилзавай

ва маса гузвай наркотикрин 14 процент къанун-къайда хуьзвай органривай къаз алакъзава. Эхиримжи йисара наркотикар маса гунал машгъул пуд агъзурдалай виниз ксар къунва.

Гъижабдин тереф хвена

США-дин Коларада штатдик акатзавай Аврора шегъерда арбиторди футболист тир Сааме Айда тIвар алай мусурман дишегълидиз гъижаб алаз футболдин матчда къугъвадай ихтияр тагайла, футболистар тир адан юлдашри - санал кIелзавай рушари Саамедин тереф хуьн къетIна.

Мусурман рушахъ галаз рази хъунин лишан яз адахъ галаз Overland тIвар алай школада санал кIелзавай рушари вирида гъижабар алукина, футболдин майдандал экъечIна.

РикIел хкин, мартдин эвел килерай ФИФА-ди футбол къугъвадайла килел алукинал эцигнавай къадагъа къуватдай акъуднава, и карди гъар са мусурман дишегълидиз килел гъижаб алаз футбол къугъвадай ихтияр гузва.

Ваз гъеле Къуръан кѳелиз чизвачни?

Абдулагъ ибн Амра ахгакъарайвал, Пайгъамбарди ﷺ лагъана: «Эгер Къуръан кѳелзавай касди Аллагъ-Таалади вичиз ганвай шейнилай (яни Къуръандин чирвилер хъунилай) са низ ятлани багъа шей ганва лагъана фикрзаватла, а касди Аллагъди ﷻ Вичи дережа виниз хкажнавай шейнини (яни Къуръандин) кѳимет агъуз авудзава» (Гъаким, Табарани).

Эгер инсандиз са касди 30 миллиондин кѳимет авай алмаз гайитла ва савкъат къабулнавай касди а алмаз 30 манатдин кѳиметдик квайди яз гъисабайтла, гъелбетда и карди, пишкеш гайи кас бейкеф ийида. Вичи гайи савкъатдиз лазим кѳимет ганач лугъуз а касдин рикл хада. Ваз са касди багъа кѳимет авай са савкъат гузва, вуна лагъайтла, а савкъатдин лайхлувал кваз къазвач, са маса шей генани кѳиметлу яз гъисабзава. Им, гъелбетда, кутугнавай кар туш.

Къуръан кѳелиз чир хъун гъич миллионрихъ галаз гекугиз жедач, вичиз Пак Къуръан кѳелдай ихтияр гунай инсанди Аллагъдиз ﷻ шукур авун лазим я. Гъадис аль-Къудсида Аллагъ-Таалади лагъанва: «Къуръан кѳелунал машгъл яз Завай тлалабунар тийизвай касдиз За шукур ийизвайбурулайни гъаф хъсанвилер ракъурда». Уьмуьр кечирмишун алай вахтунда четин хъанва. Инсанриз вахт бес жезмач: гъар са кас вичин хизандин къайгъуйрал машгъл хъанва. Гъикъван азад вахт тѳимил хъайитлани, ам Къуръан кѳелуниз серф авуртла Аллагъдин ﷻ вилик хъсан кар жеда. Пайгъамбарди ﷺ лагъана: Къуръан кѳелай касди пайгъамбарвиликай пай къачурдай я, анжах ихътин тафават аваз: адан патав вагъйу (Аллагъдин ﷻ калам) гъаз малаик къведач». Къуръан кѳелун - еке дережа авай кар я. Пайгъамбарди ﷻ лагъана: «Гъакъикъатдани, Къуръан кѳелзавай кѳвал ана яшамеш жезвай агъалийриз гегенш жеда, ана берекат артух жеда ва а кѳвализ малаикар илифда, шейтланар лагъайтла анай катда. Къуръан кѳел тийизвай кѳвал ана яшамеш жезвай агъалийриз дар жеда, анай малаикар экъечѳда ва абурун чкадал а кѳвализ шейтланар гъахъда».

Къез куь кѳвал женнетдиз ухшар хъана кланзавачни? Ана Къуръан кѳелун? Эгер кланзаватла, куьне куь хизанривай кѳвале Къуръан кѳелун тлалаба.

Ияз ибн Фузайла лагъана: «Къуръан кѳелзавай кас садахъни муьгътеж хъун лазим туш, акси яз инсанри Къуръан кѳелзавай касдиз чеб муьгътеж яз гъисна кланда». И карди Къуръан кѳелзавай касдин дережадин къакъанвиликай хабар гузва, вучиз лагъайтла ам Аллагъдиз ﷻ мукъва инсанрикай сад я. Лагъанва: «Къуръан хуьзвай касдив Исламдин пайдах гва, ада вичин уьмуьр чешнелудаказ, яни динди истемешзавайвал тухун лазим я. А касди вичин вахт герек авачир крариз, пичи, буш ихтилатриз серф авун лазим туш, гъа и къайда ада Къуръандиз гъурмет къалурна кланда».

«Къуръан кѳелзавай иман авай кас, ширин лимондиз ухшар я: адахъ хъсан атирни гала, тѳямни. Къуръан кѳел тийиз, иман авай кас лагъайтла хурмадиз ушар я: адахъ тѳям ава, атир авач. Къуръан кѳелзавай гунагъкар базиликдиз ухшар я: адахъ хъсан атир гала, амма тѳямдиз гъаф туькуьл я, амма Къуръан кѳел тийизвай гунагъкар колоквиентдиз ухшар я: ам тѳямдиз туькуьл я, я адахъ атирни галач».

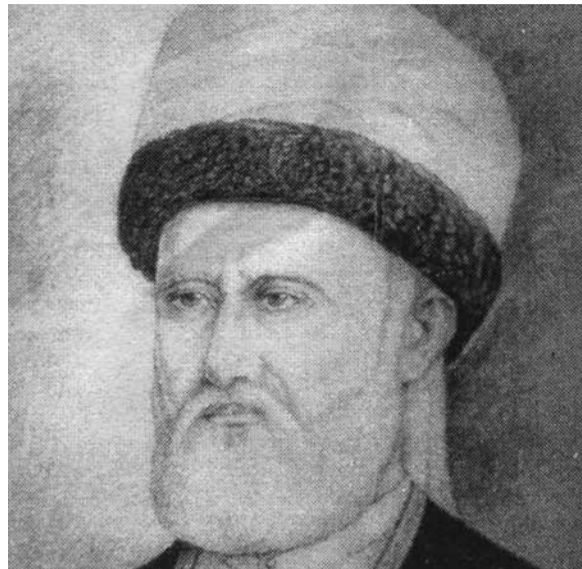
Хъсан дуст атитар маса гузвай савдагардиз ухшар я: вуна атитар къачун тавуртлани, вахъай хъсан ни къведа. Пис дуст чатухъандиз ухшар я: вуна вун къарадивди къацѳур тавуртлани, вахъ гумадин ни гъикл хъайитлани жеда». Гъакни Агъмада Муазалай агакъарайвал, Пайгъамбарди ﷻ лагъана: «Къуръан кѳелиз ва вичин уьмуьр гъана кхъенвай гафарихъ галаз къадайвал тухузвай касдин диде-бубадиз къияматдин юкъуз ахътин таж гуда хъи, а тажунин нур рикъинин ишигъдилай са шумуд сеферда хъсан жеда. Гъакл хъайила, эгер Къуръандихъ галаз къазвай уьмуьр тухузвай касдин диде-бубадиз ихътин дережа гузватла, а касдиз вичиз гъихътин дережа гудатла куьне фикир ая...».

Къуй чаз, иман авай ксариз, Аллагъди ﷻ мукъвал-мукъвал Къуръан кѳелун къисметрай!

Макъала: Мугъаммадариф Абдуллаев

Зурба алим ва бажарагълу шаир

АМ ИРИДАЛАЙ ГЪАФ СЕФЕРДА ГЪАЖДАЛ ФЕНА

Гъажи Абдурагъман эфенди ал-Ахты (1821-1915-йисар) зурба алим ва бажарагълу шаир хъайиди успатун патал тек къве къасида ва ада 1912-йисуз Темир-Хан-Шурада чап авунвай «Асас ад-дин ва-ль-иман» тѳвар алай ктаб (араб члалал), ада шиирдиз эл-къурънавай керет жедвел (таблица умножения) къалурун бес я.

А девирда вири Дагъустанда Алкъвадар Гъасан эфендин гафунал гаф эцигиз жуьрэтдай алим вич авачир. Амма Гъажи Абдурагъмана адахъ галаз ачухъдиз диндин месэлайрин гъакиндай акъажунар ийизвай, яни къарарар акъудун патал (Гъалиб Садыкъи, 15-сентябрь, 1995-йис).

ЧИ ДИН

Насигъатдин тарсар

Бязи вахтара инсандиз дуьз рекъел атун патал са гъадис, аят ва я михъи инсандин гаф бес жезва. Къилинди и карда Аллагъди ﷻ адан рикл дуьз патахъ ачухун я. Гъавилий, чна Аллагъдивай ﷻ чи риклера михъи дин тун гъамиша тлалаба.

1. Аллагъ-Таалади пак Къуръанда лагъанва (мана): «Куьне Заз ибадат ва диде-бубадиз, мукъвабуруз, кесибриз, къуншийриз, рекъин юлдашриз гъурмет ая».
2. Жабраил малаик ﷺ атана чи Пайгъамбардиз ﷺ къуншийриз гъурмет ая лагъанай. Пайгъамбардини ﷺ са асгъабдиз лагъана: «Эй Абу Зарр, як пайдайла, къуншийрин къадардиз килигна пая».
3. Аллагъдихъ ﷻ ва Къияматдин йикъахъ инанмиш касди къуншидиз писвал тавурай. Аллагъдихъ ﷻ ва Къияматдин йикъахъ инанмиш касди муьгъман хъсандиз къабулрай.
4. Айишади ﷺ Пайгъамбардивай ﷺ хабар къуна: «Я Аллагъдин Расул ﷺ, за гъи къуншидиз эвел садакъа гун лазим я?» Расуллагъди ﷻ жаваб гана: «Гъи къунши мукъув гватла, гъадаз».
5. Пайгъамбарди ﷻ лагъана: «Юлдашрикай ва къуншийрикай виридалайни хъсанди ам я хъи, вичин юлдашдиз

... Дикъетдивди кѳела, куьн хъухъ хабардар, Хъсан къатлугл вуж я чакай хатакар. Акъазватла къез и рекъе зун гъафил, Сад къванни ийиз тахъуй заз маил.

Гуругъ-гуругъ мусурманар хъанва чун, Гуьжетариз сада масад канва чун. Гила къванни и рекъе жен ферикъат, Аллагъдин дуьз рекъел хъунихъ гъерекат...

(Къасидадай)

Гъажи Абдурагъман эфендидихъ Ахъегъа 500 касдилай гъаф паталай атайбуруз кѳелдай мумкинвал гудай медреса авай лугъузва. Ахъегърин Жуьмя мисклиндин эцигунрин къиле авайди Гъажи Абдурагъман эфенди тир. Ада ирид сефердилай гъаф Меккедиз гъаж авуна. Азадвилин ва гъахълувилин тереф хуьзвай инсан яз, Гъажи Абдурагъманавай 1877-йисан бунтара иштирак тавуна акъвазиз хъанач. И тахсирда ам сифте Дербентдин зинданда туна, ахпа Урусатдиз суьругъндиз акъудна. Гъажи Абдурагъман эфенди ал-Ахтыдин къасидаяр ва керет жедвел, инша-Аллагъ, чна газетдин къведай нумрадиз гуда. Къуй Аллагъди ﷻ Абдурагъман эфендин берекатдикай ва чирвилерикай чазни пай гурай! Я Аллагъ, гележегдани лезгийрин чилел медресаяр ачуха ва чи веледриз а медресейра кѳелдай мумкинвал це! Алай вахтунда чпин веледар диндин рекъай савадлу хъана кланзавай диде-бубайри чпин веледар Дагъустандин Исламдин университетдиз (ДИУ) ракъуррай.

Чи мухбир.

ва къуншидиз гъаф гъурмет ийизвайди».

6. Мад гъадисда лагъанва: «Къуншийр пуд жуьре ава: сад лагъайди, къунши мукъвади ва мусурман. Идаз пуд гъахъ ава; къвед лагъайди, къунши ва мусурман. Идаз къве гъахъ ава; пуд лагъайди, имансуз къунши. Идаз са гъахъ ава».
7. Мад лагъанва: «Пис къунши кицѳелайни пис я».
8. Са касди лагъана: «Я Аллагъдин Расул ﷺ, за къуншидиз гъикъван хъсанвал авуртлани ам рази жезвач, закай хъел ава. За вуч авун лазим я?» Расуллагъди ﷻ жаваб гана: «Вуна лугъузвайвал ятла, Къияматдин юкъуз адан чин ва клуф кудай руьхъведа твада».
9. Са касди Пайгъамбардивай ﷻ хабар къуна: «Аллагъ-Таа-

ладиз виридалайни хуш кар гъим я?» Расуллагъди ﷻ жаваб гана: «Вахтунда авур кап!».

Ада мад суал хгана: «Ахпа гъим?» «Ахпа диде-бубадиз гъурмет авун, гъич «уф» лугъун тавуна», - жаваб хгана Пайгъамбарди ﷻ. Ада мад жузуна: «Ахпа гъим?» Расуллагъди ﷻ жаваб гана: «Ахпа Аллагъ-Таала патал халис гъазават члугун».

10. Абу Бакр асгъабди ﷺ лагъана: «Мукъва-къилийрин арада къал гъатунни таму цлй къун сад я». Яни гъакъван зарар авай кѳвалах я ам.

11. Абдул-Къадир Гиланиди лагъана: «Мусурмандин кефи хун Къябе чуьлурунилайни еке гунагъ я».

Макъала: Гъажи Салигъ ал-Калуки, мисклиндин имам.

Къакъан дараматар - Къияматдин югъ мукъва хьунин лишан

ЧУБАНРИ КЪАКЪАН ДАРАМАТАР ЭЦИГУНИН КАРДА АКЪАЖУНАР ИЙИДА

Дуьньядин эхирдикай эхиримжи вахтара инсанар гзаф рахазва. Гъатта са бязи къалп алимри хиве дуьньядин эхир жедай югъ 2012 – йисан декабрдиз алуькъда лагъанай, амма абурун батлугвал дуьзда алкъатна. Ятлани дуьньядин эхир хьуникай ийизвай ихтилатди вичин важибулвал са клусни квадарнавач. Эгер чун и месэладив пак Къуръандални Пайгъамбардин ﷺ гъадисрал асаслу хъана эгечайтла, дуьньядин эхир гъакъикъатдани мукъва хъанвай вахт алуькнавайди чна къатлада. Гъеле вичин девирда Мугъаммад Пайгъамбарди ﷺ дуьньядин эхир мукъва хъайила, гъихьтин лишанар жеда тла хабар ганай. Гъа лишанар кье чи вилериз аквазвайди садавайни инкарриз жедач.

Макъала: Гъажимурад Ражабов

Дуьньядин эхир алуькъдай вахт мукъва хьуникай хабар гузвай гъевчли ва чехи лишанар ава, абур гъихьтинбур ятла тамамдиз лугъунни авунва. Гъевчли лишанрик, кье чи вилериз аквазвай гзаф кваллахар акатзава: ханрин тереф хуьн; къакъан дараматар эцигун; мискинар безетмишун; авамвал гзаф хуьн; иман зайиф хуьн; зинаяр, зулумар авун; пиянискавилер артух хуьн; веледри чпин – диде-бубайриз ва гъевчибуру чехибуруз гуьрмет тавун; итигирин къадар тимил хуьн; дишегълийрин къадар артух хуьн; мусурманрин арада къалар артух хуьн; мукъвал-мукъвал манияр лугъун; дишегълийер саки кьецила кьекъуьн; дишегълийер алишверишдал машгъл хуьн ва мсб. Мугъаммад Пайгъамбар ﷺ вич дуьньядал атун ва адан уммат арадал атун - гъа ибурни дуьньядин эхир мукъва хъанвайдакай хабар гузвай лишанар я. Дуьньядин эхирдин чехи лишанар ихьтинбур жеда: Имам Магъди чилерал атун; Даджал акъатун; Иса Пайгъамбар ﷺ чилерал хтун; Яжужринни Мажужрин халкъари вири дуьнья кьарсурдай тегьерда гъужумар авун; Дабатул арзи твар алай малум тушир гъайван акъатун; рагъакъидай патахъай рагъ акъатун; вири дуьнья ацлудай гум пайда хуьн; Аллагъди ﷻ чилерилай Къуръан вахчун; эфиопри Кябе чукурун ва масабур. Дуьньядин эхир мукъва хъанвайдакай хабар гузвай гъевчли лишанрикай сад къакъан дараматар эцигун я. Идалайни гъейри, лагъанва хьи, инсанри къакъан дараматар эцигунин карда акъажунарда. Ша чун гила и делилдал тамамдиз аквазин.

«Чубанри къакъан дараматар эцигунин карда акъажунар ийидайла».

Дуьньяда виридалайни къакъан дараматар

Гъакъикъатдани, виликъдай хипер хуьнал машгъл хъайи арабри алай девирда къакъан дараматар эцигунрин карда акъажунар ийизва. Дуьньяда виридалайни къакъан дараматар ОАЭ-да ава. Дубайда «Бурж-Халиф» твар алай еке дарамат ава, адан къакъанвал 828 метрдиз барабар я, ам 163 мертебадикай ибарат я, технический мертебаяр квачиз (адан шпилди - 46, къадахдини 2 мертеба тешкилзава.

Дараматдин ақунар сталагмитдиз ухшар я. Ам ачухунин мярекат 2010 – йисан 4 – январдиз кыле фена.

Дараматдин эцигунар 2004 – йисуз башламишна: гъар гъафтеда 1-2 мертеба хкажзавай. Эцигунрин карда гъар юкъуз 1200 фяледи зегъмет чуьгвазвай. Дарамат хкажун патал 320 000 м³ бетон ва 60 000 тонндайла виниз ракъун арматураяр ишлемишна. Бетон 160 мертеба хкаждалди ишлемишна, ахпа ракъуникай ибарат тир шпил кватла, адан къакъанвал лагъайтла 180 метрдиз барабар я.

Гъелелиг «Бурж – Халиф» твар алай дарамат дуьньяда виридалайни къакъанди яз гъисабзава. Дубайдин и дараматдин проект «шегьерда авай шегьер» хъиз туькьурнава: адахъ хсуси газонар, паркар, бульварар ава. Санлай къачурла адан къиметди 1,5 миллиард доллар тешкилзава. Дараматдин къенепата авай гъава къайи авунилай гъейри, махсус алатрин куьмекдалди атирлуни ийизва. А атир кылди «Бурж-Халиф» патал арадал гъанвайди я. Атир галай михъи гъава дараматдиз полтрай акъуднавай махсус теквенрай къевезва.

Дараматдин гуьзгуьйри къене патаз руг ахъайзавач, я ракъунин нурарни кужумзавач, и карди дараматда лазим тир температура хуьниз куьмекзава. Дараматдин винел патан майдан футболдин 17 майдандиз барабар я. Бурж-Халифдин гуьзгуьяр гъар юкъуз чуьхуьзва, амма вири винел пад чуьхуьн патал пуд варз вахт герек къведа.

Дараматдин «Квачерик» 12 гадиз барабар тир мулкунал экля хъанвай тлебии тушир вире манйрин фонтан кардик ква. Фонтан чирагърин 6600 чешмедин рангарикай ибарат 50 прожекторди ишигълу ийизва. Фонтандин ярговвал 275 метрдиз барабар я, анай акъатзавай яд 150 метрдин къакъанвилер агакъзава. Фонтан кардик квайла, маниярни къугъвазва.

Дуьньядин малдикай рикл азад ая!

Инсандин уьмуьр а къайда туькьур хъанва хьи, ам датлана са гъихьтин ятлани кваллахдал машгъл жезва, гъамиша гьерекатдик ква. Гъар йикъан ихьтин къайгъуйри инсан (вич лап хъсан мусурман яз хъайитлани) яваш-яваш Аллагъдивай ﷻ яргъа авун мумкин я. Сифте инсандин риклелай кплуникай фикир авун алатда, ахпа адаз Аллагъдикай ﷻ фикир ийидай вахт хъжедач, гуьгъуьнлай ада анжах вичин уьмуьр туькьурлуникай, бизнесдикай, спортдикай, хизандикай фикирда, эхират ва Аллагъ-Таала адан рикелни хъжедач.

Ихьтин шартлара мусурманди вич батлуг тахьун патал вуч авун лазим я? Уьмуьрдин къайгъуйриз герек тир фикир гунихъ галаз сад хъиз, жуван хиве авай пак буржини – Сад Аллагъдиз икрам авун риклелай ракъур тавун патал гъикл яшамаш хуьн лазим я?

Сифте нубатда жува-жуван рикел хкун лазим я: эхъ, и дуьнья гзаф иер я, адакай лезет хкудун патал чаз Халикъди вири жуьредин шартлар яратмишнава, амма гъа са вахтунда и дуьньяда чун мугъманар я, вири и лезетар чун паталди вахтуналди я. И делилар фикирда къуна чна чи уьмуьр а къайда тухвана кланда, герек и дуьньядин лезетри чун ягълмишвиле тван тийидайвал, яни и дуьнья себеб хъана чи реклелай эхират алатна кландач. Чна чи уьмуьрдин метлеб вуч ятла риклелай ракъурна кландач. Гъавилай инсанри ихьтин дуьба ийизва: «Я Аллагъ, чаз кье дуьньядинни хъсанвилер це!». Яни чна Аллагъдивай ﷻ и дуьньяда чаз секинвал гун, хъсан къазанжияр къазанмишдай мумкинвилер гун тлалазава, гъа са вахтунда эхиратдин хъсанвилерни чун паталди важиблу тирди чна риклелай ракъурзавач. Ша чна фикирин: гъихьтин затларивай чавай регъятдиз кьерех жез алакьда. Мисал яз, манияр, кинояр, интернет – ибурукай хийир тимил, амма зарар гзаф ава. Гъелбетда тлебиатдин сирерихъ галаз танишарзавай передачадиз килигуникай са зиянни авач, акси яз ахьтин передачадири чав нубатдин сеферда Аллагъдин ﷻ къудратлувилай фикириз газва. Гъаклани Исламдин сайтра гъахъайла чаз гзаф хийирлу делилар жагъизва, абурухъ галаз таниш хъайила диндин гъакъиндай чи чирвилер артух жезва. Маса гафаралди лагъайтла, инсан Аллагъдивай ﷻ яргъа ийизвай затларивай чун кьерех хуьн лазим я, ва Адаз мукъва хуьн патал инсандиз куьмек гузвай гъар са шейиниз чун мукъва хъана кланда.

Лугъуда хьи, хъсан кваллахар ийирдавай, инсан хъсанди жеда. Гъаниз килигна, датлана чна ийизвай крарал гуьзчивал тухвана кланда, вучиз лагъайтла чна ийизвай крари чаз хъсан ва пис патахъай таъсирни ийизва. Мисал яз, компьютердихъ кваллахун: компьютер вич хъсан шейни я, пис шейни. Чаз чизвайвал, компьютерди инсанди вичиз гайи «буйругъ» кылиз акъудда, инсандин риклини гъа и къайда туькьур хъанва, риклини инсандин крарин, ниятрин таъсрдик кваз кваллахзава. Вири и делилар фикирда къурла, чавай икл лугъуз жеда: эгер инсандиз и дуьньядин девлетрикай кьерех хъана, Аллагъдиз ﷻ мукъва жез кланзаватла, ада датлана Аллагъдикай ﷻ, уьмуьрдин кылин метлебдикай фикирун лазим я. Мисал яз, инсан экуьнини кплунал къарагъзава. Къуд пад секин я, япарихъ галукъзавайди анжах азандин сес я. Им инсандиз фикир авун патал виридалайни хъсан вахт я. И вахтунда инсандин кылиз вич-вичелай ихьтин суалар къведа: Аллагъ рази хуьн паталай за вуч авун лазим я?

Ахпа инсанди капл ийизва. Капл авурдалай къулухъ инсан Аллагъдихъ ﷻ ихьтин дуьба гваз элкъевезва: «Я Аллагъ, аз хъсан патахъ дегеш жез куьмек ая, аз Вун залай рази жедай уьмуьр тухуз куьмек ая, зун и дуьньядин малдин есирда твамир». Ихьтин дуьбайриз, инша-Аллагъ, Аллагъди жавабни гуда. Аллагъ-Таалади Вичиз мукъва жез алахъзавай гъар са касдиз куьмек гуда. Йикъан эхирдай инсандивай са архайин чкада ацукъна Аллагъдихъ ﷻ элкъевез жеда: «Я Аллагъ! На азни зи багърийриз гзаф шейэр гана. За жуван уьмуьрда авай вири хъсанвилерай Ваз шукур гъизва!». Ихьтин члавуз инсандивай вичин хизандикай, багърийрикай, йикъан къене вичихъ галаз алакълу яз кыле фейи вакъайрикай, вичихъ нефес чуьгвадай, ван къведай, рахадай мумкинвилер авайвилай вич бахтлу тирдакай фикир ийиз жеда. Ихьтин фикирри инсан Аллагъдиз мукъва ийида.

Макъала: Сауда Ибрагъимова

Иса пайгъамбардикайни ﷺ Чувуддикай ажайиб къиса

ПАЙГЪАМБАРРИН ТАРИХДАЙ

Саид Афанди АЛЬ-ЧИРКАВИ

Эвел – алатай нумрайра

Маса сеферда Исадал ﷺ са чувуд дуьшуьш хъана ва адахъ галаз санал рехъ давамарна. Чувуддив къве ва Исадив ﷺ са лаваш гвай. Пайгъамбарди ﷺ къведан чантайра авай суьрсетни санал эцигун теклифна. Лавашар санал эцигна ва и арада чувуддиз Исадив ﷺ гвайди са лаваш тирди чир хъана. Вичин къве лаваш пайгъамбардин ﷺ са лавашдихъ галаз эцигна лугъуз чувудди гъайиф члугъазвай. Иса ﷺ кпунив эгечлай члавуз, вичин нефсиниз муьгтубъ хъайи чувудди са лаваш тлуьна. Кпунилай къулухъ къведни тлуьн нез ацукъна. Суфрадал къве лаваш аламаз акурла, Исади ﷺ хъубтуьлдиз жузуна: «Пуд лагъай лаваш гъиниз фена?» Чувудди вичив гвайди са лаваш тир лагъана ва и кардиз фикир ганач. Лавашар тлуьрдалай къулухъ юлдашар рекъе гъат хъувуна.

Рекъе абурал са буьркъуьди гъалтна. Исади ﷺ адавай жузуна: «За дуьа авурла ви вилерин ишигъ хтайтга, вуна Аллагъдиз ﷻ шукур ийидани? Буьркъуьдаз шад хъана ва гъасятда вичин разивал малумарна. Пайгъамбарди ﷺ дуьа авуна ва буьркъуьдан вилерилай гъил тухвана. Адан вилериз экв акуна, а къайда хъи, гъатга рапунихъ гъал акализ жедай тегъерда. Исади ﷺ чувуддивай жузуна: «Ваз акур и аламатдин гъурметдай жаваб це: пуд лагъай лаваш гъиниз фена?» Чувудди Аллагъ-Тааладин тварцелди кьин къуна, вичив гвайди анжах са лаваш тир лагъана тапарарна. Исади ﷺ адаз чуькъни авунач ва рехъ давамарна. Гила абуроз фалуьджи янавай, гъилквач юзур тежез месел алкванвай инсан акуна. Исади ﷺ адавай хабар къуна: «За дуьадалди вун сагъар хъувуртга, вуна Аллагъдиз ﷻ шукур ийидани? Фалуьджи янавайдаз шад хъана ва вичи шукур ийида лагъана жаваб гана. Исади ﷺ Аллагъдивай ﷻ тлалабиз эгечна ва начагъди айгъур (эркек балкван) хъиз садлагъана квачел къарагъна. Чувудд мягътел хъана ва икъван члавалди вичиз ихъгин аламатар такурди хиве къуна. Мад Исади ﷺ хабар къуна: «Ваз акур и аламатдин гъурметдай жаваб це: пуд лагъай лаваш гъиниз фена?» И сефердани чувудди Аллагъдин ﷻ тварцелди кьин къуна, вичив гвайди са лаваш тир лагъана. Исадини ﷺ адаз гъич туьгмет тавуна, вичиз гъакъи-къат чин тийизвайди хъиз къалурна, дуствилелди рехъ давамарна. Абур са вацал агакъна. Муькуь къерел элячдавал инал я муьгъ, я луьткве алачир. Исади ﷺ чувуддиз вичи квачер эцигай чкайрал камар вегъин буйругъна. Адан юлдашди гъак! авуна ва Исадин ﷺ юкъ къуна абур къведни пагъливанар хъиз вацалай фена. Вацун атга къерел акъатайла, мад жузуна Исади ﷺ: «Пуд лагъай лаваш гъиниз фена?» Чувудди мад кьин къуна ва вичив гвайди са лаваш тир лагъана. Къведазни гишин хъанвай, гъавилай пайгъамбарди ﷺ са миргиниз вичин квилев эверна, ам туклуна. Як чрана тлуьрдалай къулухъ юлдашри кларабар кват! хъувуна. Исади ﷺ абур аса-

далди яна ва лагъана: «Аллагъдин ﷻ ихтиярдалди къарагъ!» Мирг къарагъна ва гъинихъай атанайтга, гъа патахъ кат хъувуна. «Субгъаналлагъ» - гъарай акъатна мягътел хъайи чувуддай. «Вун мягътеларай аламатдин гъурметдай пуд лагъай лавашдин иеси вуж тиртга лугъудачни?» - мад жузуна пайгъамбарди ﷺ. И сефердани чувудди Иса ﷺ тажубарна, вичив гвайди са лаваш тир лагъана. Мад абур клеви дустар хъиз санал рекъе гъат хъувуна. Абурал кални дана члурал хуьзвай са кас дуьшуьш хъана. Исади ﷺ адавай дана чпиз гун тлалабна. Чувуд фена ам пайгъамбардин квилев гъана. Дана туклуна, як чрана, пудани ам тлуьна. Кларабар мад адан хамунал кватна. «Аллагъдин ﷻ тварцелди, къарагъ!» - лагъана Исади ﷺ ва квачел къарагъай данади му-у авуна. «Чухсагъул, вахчу ви дана», - лагъана Исади ﷺ иесидиз. Ийир-тийир квахъай иесиди вун вуж я лагъана жузуна. «Зун – Иса ﷺ, Марьяман хва я», - лагъана жаваб гана пайгъамбарди. «Им суьгъурчивал я жеди», - гъарайна, кичела катна ам. Мад Исади ﷺ лагъана: «Гъа и аламатдин гъурметдай лагъ вав гъикъван лавашар гвай?» Чувуд гъа виликдай хъиз вичин гафунал клевиз акъвазна ва вичив анжах са лаваш гвай тир лагъана.

Дана туклуна тлуьрдалай къулухъ Исади ﷺ адал Аллагъдин ﷻ куьмекдалди чан хъана

Абур рекъе гъат хъувуна ва са хуьруьз акъатна. Исади ﷺ хабар авачиз чувудди адан аса къачуна. Такабурлу хъайи ахмакъди вичи-вичиз лагъана: «Гила са начагъбур сагъарда ва кьейибурал чан хкида», пайгъамбарди ﷺ гадарна, ам маса патахъ фена. Асадик умуд кутуна хуьре къекъез, начагъбур кватлиз эгечна. Гъа ик! ам кавхадин варарив агакъна ва адаз кавха азарлу тирдакай хабар хъана. «Тади ая, зун кавхадин квилев твах, за ам сагъарда!» - гъарайна чувудди. «Твар-ван авай гъаф духтурриз ам сагъариз кван хъанай, амма садалайни алакънач», - лагъана адаз. Ада абуроз яб ганач ва асадик умуд кутуна, вичин

гафунал акъвазна: «Неинки начагъбур сагъариз, завай гъакни кьейибурал чан хкиз жезва». Чандик квай кавха адан гафарин члалахъ хъана ва ам вичин квилев гъун буйругъна. Кваллиз гъахънамазди аса хкажна ада кавхадин квилев вегъена, кавхани гъасятда къена. «Аллагъдин ихтиярдалди къарагъ!» - лугъуз ада мейит асадалди далдам хъиз гатана, амма файда хъанач. Бес кавха кьейиди халкъди жаза тагана тадани? Гъилер кутлунна ам кьиникъалди жаза гуз тухвана. Идакай хабар хъайила, Исади ﷺ юлдашдиз куьмек гуз тади авуна. Инсанри тарагъаж гъазурзавай, амма Исади ﷺ абуровай са тлимил вахтунда акъвазун тлалабна ва ик! лагъана: «Нагагъ за куь кавхадал чан хкайтга, куьне зи юлдаш азаддани?» Абуроз эхъ лагъана гаф гана. Пайгъамбардин ﷺ дуьадилай къулухъ кавхадал чан хтана. Кьиникъикай къутармиш хъайила, шадвилай чувудди лагъана: «Заз валай багъа инсан авач». Ада вич Исадивай ﷺ уьмуьрдин эхирдалди къакъатдач лагъана Аллагъдин ﷻ тварцелди кьин къуна. «Ваз акур кван аламатдин гъурметдай вав шумуд лаваш гвайтга лагъ» - мад тлалабна Исади ﷺ. Амма чувудд вичин гафунал клевиз акъвазнавай. Пайгъамбарди ﷺ мад са шейни лагъанач ва абур рекъе гъат хъувуна.

Ахпа Исади ﷺ адаз и хазина себеп хъана бязи инсанар рекъидайдакай ахъайна ва ам туна хъфин буйругъна. Амма чувуддиз пайгъамбардин и гафар бегенмиш хъанач, адаз ягъсузвал дуьздал акъудуналди къазанмишай хазина таз кван хъанач. Кесиб къве риклин хъанвай: са патахъай адавай хазина туна физ ва маса патахъай Исадин ﷺ члалаз килиг тийиз жезвачир. Эхирни пайгъамбарди ﷺ чувудни галаз а чкадай хъфена. Рик! адан кьизилдихъ галаз амуькнатлани, вичин къалабулукъ дуьздал акъуд тийиз адалай алакъна. Са арадилай а хазиндал рекъе авай пуд юлдаш дуьшуьш хъана. Кьизилдин пуд кирпич абуроз сад хъиз пайна. Юлдашриз гишин хъанвай, гъавилай къведа пуд лагъайди тлуьн гъиз ракурун ва ам хтайла, яна къена, кьизиларни къведан арада паюн къетна. Пуд лагъайда вичин къве юлдаш гъик! рекъидатга фикирна ва абур агъуламишун къетна. Вичи тухдалди тлуьна, амуькай тлуьник агъу кутуна ам лекъ хъиз хтана. Юлдаш хтанмазди абуроз ам яна къена ва гишин кацери хъиз тлуьнал гъужумна. Тлуьрдалай къулухъ къведни гъа чкадал къена. Пудан эхирни гъа ихъгинди хъана. Элкъвена хкведайла, Иса ﷺ чувудд галаз гъа и чкадин патавай фена. Кьизилрал ва мейитрал туб туьклуьрна пайгъамбарди ﷺ лагъана: «Ингъе дуьньядин мал!». Исади ﷺ Аллагъдивай ﷻ абурал пудални чан хкун тлалабна. Чан хтайла, абуроз садаз-садахъай регъуь хъана ва хазинани чкадал туна хъфена. И аламат акурдалай къулухъни чувуддин вил кьизилрихъай гъеле атланвачир, ада Исадивай ﷺ вичиз абур къачудай ихтияр гун тлалабиз, минетар ийиз эгечна. Исади ﷺ адаз эхиримжи меслят къалурна: «Къачу. И дуьньядин ва эхиратдин ви агалкъунар гъа ибур я». Ахмакъ кьизилрин патав фенмазди ам чили туьклуьнна ва мад ам чилин винел акъат хъувунач. Акъуллудаз и къисадикай тарс жеда, адаз баян гунин муьгътежвални авач, амма ахмакъдиз ада таьсирдач. Я Аллагъ ﷻ, чун ахъгинбурукай ийимир! Ахмакъдин келледизни кьил лугъузватлани, вучиз лагъайтга кьил галачир инсан жезвач, гъак! ятлани квилев акъулдиз килигна кьимет гузва. Акъуллудаз дуьньядин мал вичинди туширди чизва, гъавилай ада чараданаз фикир гудач ва мумкинвал хъанмазди адавай яргъа жеда. Белки идалди ам зугъдин (терги-дуьнья, яни дуьньядин малдихъай вил атланвай) гъалдин виридалайни агъада авай дережадив агакъзава. Гъадисда лагъанва: «Дуьнья кван хъун – вири писвилерин кьил я». Гъа и кланивили инсан регъятдиз вири члурал квалахрал, фендигарвилел ва алдатмишунрал ялзава, ягъни намус, гъалалдинни гъарамдин сергъатар рикелай алудзава, къалмакъалдал гъизва. Рикел хуьдай алакъун авай инсанди гзаф илимар чирайтлани, акъул авачиз хъайитга, ам ягъалмиш жеда ва макъсаддив агакъдач. Халикъди ﷻ дуьз рехъ къалурнавай инсандин амалар чирвилери, абуроз къадар тлимил хъайитлани, двелетлу ийида. Амалралди бегер гузвай чирвилерин гъвечли тарци члехидан чка къада.

Къат! ама.

Сирдин чирвилер (кашф) авачир инсандикай шейх хьун мумкин яни?

БЕРЕКАТЛУ ЧИРВИЛЕРИН ХАЗИНА

Саид Афанди АЛЬ-ЧИРКАВИ

Эвел – алатай нумрайра

И дуньядин кьимет Аллагьдин ﷻ вилик ветІрен лувакни квач, гьавиляй Ада ина гьатта Вичин душманризни чпиз клани шейэр гузва, генани ягьалмиш жедайвал. Заз чиз, чун идакай раханай. Куьрелди лагьайтІа, гьатта инал лагьай вири алакьунар инсандиз хьайитІани, гьакьикъи изин (ихтияр) авачирдакай устаз жедач. Абурукай гьич са алакьунни авачир, амма изин авай касдикай устаз жеда. Гьакьикъи изин авай касдиз инсанар дуьз рекьел гьидай ихтияр ава, адалай гьейри мад са шейни герек авач. Накъшбандия тІарикьатдин терефдарри идан гьакьиндай гаф сад авунва. Амма заз чидач, инсанри квел бинеламиш хьана дишегьлидиз, муьридриз тІарикьат чирдай ва я суралай тІарикьат кьачудай ихтияр ава лугьузватІа? Заз чидай гьалда, ихьтин ихтилатар ийизвайбуруз чпиз чеб квел бинеламиш жезватІа чизвач.

قال : ومثاله مع الخضر في ذلك كمثل عبدین للملك . أما أحدهما فضمه الملك إلى نفسه وجعله جليسا له لا شغل له إلا الوقوف بين يدي الملك والنظر في وجهه . . . الخ . « إيريز »

ГьикІ сирдин чирвилер авай авлияр ва ам авачирбур аватІа, гьакІ ам авайбурун арадани Аллагьдин ﷻ вилик чІехи дережадин, амма сирдин шейэр зайифдиз чизвай авлиярни ава. Аллагьдин ﷻ вилик гьеччи дережа авай авлияризни сирдин чирвилер хьсандиз чир хьун мумкин я. Месела, са регьбердиз кьве везир ава. Абурукай сад ада халкьдин кьилив ракъурзава, адан гьалдикай чирун патал ва халкьдин арада садвал тун патал, масад куьмекар гудайвал вичин патав тазва. Малум я, пачагьди вичин кьилив пара кланиди ва ихтибар гьизвайди тада. Гила абурувай кьведавайни халкьдин гьалдикай хабар къуртІа, низ адан гьал хьсандиз чир жеда? Гьелбетда, халкьдин арада авайдаз. Эгер абурувай пачагь авай чкадин гьалдикай хабар къуртІа – кьенепатан сирерикай, тележегдин фикиррикай ва мсб. - низ хьсандиз чир жеда? Халкьдин арада авай касдиз гьукьматдин сиясат, пачагьдин патав гьайдаз хьиз чир жедани бес? Ваь, жедач. Куьрелди лагьайтІа, кьве везирдини пачагьдин буйругь кьилиз акьудзава. Мумкин я абуруз садаз-садан кІвалахдикай гьич хабарни тахьун. Са шакни алач, абурукай гьар садаз вичин кІвалах хьсандиз чизва. Халкьдин арада машгурди халкьдин арада кІвалах тухузвайди жеда. Пачагьдин вилик абурукай бес низ гзаф гьуьрмет жеда? Кьурьанда Муса ﷺ ва Хизри ﷺ пайгьамбаррикай гьанвай кьиса и кьве везирдин мисалдиз тешпигь я. Малум я, Муса ﷺ кьакьан дережа авай пайгьамбаррикай сад я. Амма Хизридин ﷺ сирдин чирвилер Мусадин ﷺ чирвилерилай вине хьана. Мусадиз ﷺ я гими чІурунин сирдикай, я аял кьинин сирдикай, я чкланвай цал туькьур хьувунин сирдикай хабар авачир, та Хизриди

адаз ахьайдалди. Чи авам акьулдин куьмекдалди алцумиз хьайитІа, Хизри ﷺ Мусадилай ﷺ вине авайди хьиз жезва. Гьакьикъат идаз акси я. Муса пайгьамбарди ﷺ Аллагьдин ﷻ вилик, пачагьдин патав гьай везир хьиз я, халкьдин арада авайдалай виш сеферда артухан хьсанвилер ийизвай. Муса пайгьамбарди ﷺ Хизриди ﷺ кьачур сирдин чирвилер кьачудай чарасузвал авачир, я тахьайтІа абур чирдай нубат атанвачир. Гила вуч хьурай? Авам инсанрин фикирдалди, Хизри ﷺ Мусадилай ﷺ вине авайди хьиз аквазватІани, Муса пайгьамбар ﷺ Хизридилай ﷺ вири патарихьай кьуватлу я ва вине ава. Ихьтин кІвалахар авлиярин гьакьиндайни жезва. Аллагьдин ﷻ авлияриз анжах Халикьди ﷺ багьишнавай алакьунар ава. Эгер сирдин чирвилер ва аламатар хьянавай инсанриз хас тир сифетар тиртІа, вири махлукьатрикай хьяна дережа ганвай инсандиз, Аллагьди ﷻ нуькІре хьиз лув гудай ва я балугьди хьиз це сирнав ийидай мумкинвал гудай. Я тахьайтІа и алакьунар хьянавайбуруз гузвайтІа, Аллагьди ﷻ абур мусурман умматдикай хьянавайдаз ва виридалайни хьсандаз, Мугьаммад Пайгьамбардин ﷺ асгьаб Абу Бакраз гудай, иблисдизни фир'авназ гудачир.

Руьгьдин устазри чпин муьридриз суннат кпІар ийимир ва Кьурьан кІелмир лугьузвани? Муьрид патал виридалайни хьсан амал адан руьгьдин устазди ганвай тапшуругьдал машгьул хьун я. Чидай инсанривай чир тавуна, вичи-вичиз ибадат ийизвай инсандин мисал чна идалай вилик гьайиди тир. Ратигатар лугьудай суннат кпІар авунал са вахтундани кьадагьа алайди туш. Абур ферз кпІарин вилик ва кьулухь ийизвай суннат кпІар я. За гьатта лугьуда хьи, абур авун лазим я. ГьакІни ахьа хьанвай кпІар кьаза (эвез) хьувун лазим я. ГьакІни устазрикай садани чпин муьридриз ферз кпІарилай кьулухь ихьтин кьиметлу суьраяр: «Ясин» (36-сура) – экуьнахь, «аль-Мульк» (68-сура) – нисинизни ийифиз, «Ан-Набаь» (78-сура) – рагьдандин кпІунилай кьулухь ва «Ас-Сажда» (32-сура) – няниз кІелмир лугьузвач. Амма вичин вири

вахт суннат кпІар ийиз ва я Кьурьан кІелиз акьудун муьридриз кутугнавач, та и амалар авун адаз устазди буйругь тавунмаз. Гьасан-афандиди вичин «Танбигь ус-саликин» ктабда кхьизва: «Кьурьан кІелун, кпІар авун – им камил инсанриз гузвай тапшуругь (вирд) я, муьридрин везифа – зикир кІелун я». Мад лугьузва хьи, муьрид – им азарлу хьана кьатканвай инсан я, адан дарман – зикир артухарун. Зикир артухарун хиве тунвай ва суннат кпІар авун, Кьурьан кІелун тур лагьанвай муьридрин мисал, духтурди пегьриз хьун буйругьнавай азарлудан мисал я. Месела, руфун азарлу касдиз духтурди кьан тийидай як, чІем ва маса шейэр тІуьн кьадагьа ийизва. Азарлуди сагь хьхьайдалай кьулухь, адаз вуч клан хьайитІа, гьа шей недай ихтияр жезва. Муьридриз кландай шей авунал кьадагьа эцигунни гьа идаз ухшар я. Амма им муьридриз вичин вири уьмуьрдин кьене суннат кпІар ийидай ихтияр авач лагьай чІал туш. Азарлуди сагь хьун адалай вичелай аслу я. Духтурди лагьайвал вич тухузвайди сагь жеда, адаз яб тагузвайди азарлу яз амуькьда. Муьридрин гьални гьа ихьтинди я. Устаздиз гьуьрмет авур муьридри адакай пара менфят хкудда, акси яз вич тухвай кас лагьайтІа, файдасуздаказ амуькьда.

Зикир кІелдайла бедендин гьерекатар ийидай ихтияр авани?

Накъшбандия тІарикьатда зикир ийидайла инсандин бедендин гьич са пайни зурзана кландач. Теспягьрин хтар ялзавай тупІалай гьейри, маса паяр зурзурун гьатта кьадагьа я. Маса тІарикьатрин муьридри чпин руьгьдин устазри лагьайвал тухурай. Муьрид тушир инсанди вичин рикІиз виридалайни гзаф таьсир гьи кьайдада зикир кІелайла жезватІа, гьа кьайдада кІелрай. Зикир кІелдайла инсандин рикІ Аллагьдихь ﷻ галаз алакьалу хьана кланда, гьа им кьилин мурад я. Зикир ийидайла кьуьлер авуникай рахайтІа, бязи инсанриз хуш тушир шейэрикай рахун герек кьведа. Шу'айб-афандидин «Пабакьат» лугьудай ктаб гьиле кьачуна кІелай инсандиз пара берекат кьисмет жеда,

инша-Аллагь. Гьа и ктабдай кьачунвай бязи делилар инал за гьиди. И ихтилат ийизва лугьуз закай хьел кьведайбуруни хьун мумкин я. ГьакІ ятІани, гьакьикъат ачухна кланда. Вучиз лагьайтІа Пайгьамбарди ﷺ лагьанва: «Ни вичин чирвилер инсанрихьай кІевайтІа, Кьияматдин юкьуз Аллагь-Таалади адан сивел цІун кьенерар гьалда». Дагьустанда пуд жуьредин шейхер ава лугьузва. Сад лагьай жуьре – эвел Аллагьдин ﷻ куьмекдалди, ахпа кьачунвай чирвилерин ва ам масабуруз чирунин, гьакІни хьсан кьилихдин, михьи тІуьнин, дуньядивай яргьа хьунин ва абуруз хас тир хьсан хесетрин куьмекдалди Аллагьдиз ﷻ мукьва хьанвай, Аллагь ﷻ чир хьунин дережадиз акьатнавайбур. Кьвед лагьай жуьре – чирвилер авачир, амма муьридрин куьмек галачиз Аллагь ﷻ чир хьунин дережадиз акьатнавайбур. Ихьтин валияр тек-бир жезва. Аллагьди ﷻ Вичи дуьз рекьел ракъурнавай валидиз мажзуб лугьузва. Мажзуб - им рекьихь галаз алакьалу гьич са четинвални гьисс тавуна самолетда аваз гьаждиз физвай касдиз тешпигь я. Гьа са вахтунда маса кьайдада гьаждиз физвайбур гзаф четинвилериз дурум гуниз мажбур жезва. Мажзубдикай инсанар дуьз рекьел гьидай устаз жедач лугьузва. Вучиз лагьайтІа масабуруз кьалурна кланзавай а четин рехь ада вичи атІанвач, адаз а рехь чизвач. Гьа идалай гьейри маса себеб авач. Мажзубдиз инсанриз тІарикьатдиз эвер гудай ихтияр авач лагьайла, бязибур ажугьди кьазва, абур вуч хьайитІани лугьуз гьазур я, гьатта чпин шейхериз туьгьметар ийизва лугьунни мумкин я. Ахьайзава хьи, Кунта-гьажи шейхерин кьвед лагьай жуьредик акатзавай. Алчуд жез ийизвай зикир Кунта-гьажидихь галаз алакьалу ийизваз акурла, чун са тІимил адакайни рахада. Кьуй чун адан берекатдикай магьрум тахьурай!

وأمثاله كثيرة في كتب التصوف فليراجع إليها المنكر لكلامي والمعاند لمرامي . ونحن الآن نذكر على أهل الرقص لعدم غلبة حالهم ، وإنما يلعبون بدينهم خذلهم الله وفرق جمعهم وشملهم أو هداهم إلى ما هو خير لهم في الدنيا والآخرة « طبقات الباكني » ص ٦٧١

Кунта-гьажи имам Шамилан девирда яшамаш хьана. Аллагьдихь ﷻ ялзавай гьевесар (жазба) ва Аллагьдин ﷻ гьакьиндай авай муьгьуьббат себеб хьана, ам вич-вичелай фена кьуьлер ийиз эгечІзавай. Жамалуддин Кьазикьумухидиз ам ихьтин гьалда аваз акурла, ада Кунта-гьажидиз гьич туьгьмет (инкар) авунач. Кьил-кьилел алаз ихьтин амалар (алчуд жез зикир) ийизвай ва гьа са вахтунда чеб Кунта-гьажидиз табиб жезва лугьузвайбурун амалар инкар авун чарасуз я. Амма Аллагьдихь ﷻ ялзавай гьевесар себеб хьана вич-вичелай физвай инсандин гьакьиндай маса кьарар ава. Жамалуддин Кьазикьумухиди Кунта-гьажидиз гьикІ туьгьмет авуначтІа, гьакІ ихьтин инсандизни туьгьметар ийидай ихтияр авач. Алай вахтунда алчуд жез зикир ийизвайбуруз а кьайдада Аллагьдихь ﷻ ялдай гьевесар жезвач. Жез хьайитІа, адан гьакьиндай чна гьич гьуьжетни ийидач.

КьатІ ама.

Суалриз жавабар гайибур:

Дагъустандин Исламдин университетдин выпускник Мугъаммад-Амин Мугъаммадрасулов ва хизандизни аялриз куьмек гузвай Центрадин психолог-консультант Мурзаев Алиасгъаб Анатольевич я.

Жува-жуван чандиз къаст авунихъай кичезва

ISLAM.RU САЙТДА ИХТИБАРДИН ЛИНИЯ – ON-LINE АХЪАЙНАВА.

ПРОФЕССИОНАЛЬНЫЙ ПСИХОЛОГДИ ВА ТЕЖРИБАЛУ АЛИМДИ КУЬ МЕСЭЛАЯР ГЪАЛИЗ КУЬМЕК ГУДА

Зи 14 йис я, зи кьилиз жува-жуван чандиз къаст ийидай хиялар къезва, и карди зак кичи кутава. Заз и еке гунагъ ийиз кланзава, жув динэгъли кас тирвилай, заз чизва, ам пара пис кваллах тирди, ятлани зак датлана къалабулук ква, са куьхъай ятлани кичезва...

Жувак кичи кутавай и чуру хиял завай саклани фикирдай акъудиз жезвач. Зун чулав хиялдин есирда аваз им пуд лагъай йис я. Куьне гьикI фикирзава, белки им зун гьелелиг акъулбалугъ яшарив агакъ тавунихъ галаз алакълу яз арадал атанвай месэла ятIа?

Алимдин жаваб:

Вуна лагъайвал, жува-жуван чандиз къаст авун – им лап еке гунагърикай сад я. И гунагъдихъ мад са хаталувал ава: вичи-вичин чандиз къаст авур касдихъ туба хъийидай, авур гунагъ багъишун патал Аллагъдивай ﷻ тIалабдай мумкинвал амукъзавач. Мисал яз, маса гунагъар авур ксарихъ туба хъийидай мумкинвал хъезва. Аллагъ-Таалади Къуръанда лагъанва (мана): «Куьне куьн кьиникъл гьимир!» («Аль-Бакъара» сур, 195-аят).

Мугъаммад Пайгъамбардин ﷺ гъадисда икI лагъанва: «Рагардилай хкадарна вичи-вич кьейи касди, жегьеннемдиз хкадарзава; агъу хъвана вичи-вич кьейи кас – жегьеннемда агъу гъилеваз куда; яракъдалди вичи-вич кьейи касди, жегьеннемдин цлани вичи-вичи гъа яракъдалди рекъида» («Сагъитъ аль-Бухари»).

Вун умуьр чешнелудаказ тухузвай мусурманрихъ галаз таниш хъухъ, абур чпи-чеп тухузвай тежердикай, умуьрдив эгечIзавай къайдадикай жуваз тарс хкуд. Ахътин мусурманар квел Исламдин вузра, мискIнра гьалтда. Ёаклани жуьмя йикъан вязерихъни яб акала, диндиз талуьк мярекатра гъаф иштиракиз алахъа.

Мусурман психологдин меслягъ:

И месэладин патахъай куьмек тIалабун, им, гьелбетда, вуна авунвай хъсан кар я. Яш тамам таханвай жаванрихъ галаз кьиле тухузвай кваллахдин тежрибади къалурзавайвал, жаванрин кьилиз чпик кичи кутадай фикирар мукъвал-мукъвал къезва, амма абуроз а месэладикай масабуроз лугъуз регъуь жезва. Ихътин месэла арадал атуни кьилин себеп ам я хъи, вун исътда ахътин яшда ава хъи, я аял туш, я – жаван, лагъайтIа жеда им вун умуьрдин цIийи дережадиз акъатнавай вахт я. Адет яз, ихътин яшда аваз гъар са касди ихътин суалриз жавабар жагъуриз алахъа: «Зун вуьж я? Зун вуч паталди яшамин жезва?». И яшда авай жегъилриз «кьиникъл» тема лап эвелимжиди я, вучиз лагъайтIа, абур кьиникъл вуч ятIа маса къайда къатIуз эгечIзава. Акъулбалугъ яшдив мукъва жез агакъдалди, жегъилри кьиникълкай а жуьре фикирда хъи, гуя кьиникъл абурвай ерли яргъа авай шей я, гуя кьиникълхъ галаз чпин са алакълани авайди туш. Ёелбетда, жува-жуван чандиз къаст авунин фикир кьилиз атуни важиблу чка къазва.

Къез чир хъун лазим я, жува-жуван чандиз къаст авунин фикир гъаф инсанрин кьилиз къезвайди я, амма а «фикир» лап тIимил ксарин умуьрдив кечирмишзава. Ёа са вахтунда жуван чандиз къаст ийиз кландай фикир кьилиз къезвай ксарин психика маса къетIенвилералди тафаватлу жезва. Амма кьилинди ам я хъи, чандиз къаст авун гъафбуруз четин гьалдай экъечIдай рехъ хъиз аквазвач, абур чеб бейкеф авур чпин багърийрив тIал чулгъаз тун патал и кар ийидай фикирдал къезва. Мад са кар фикирда кьун лазим я: а фикиррикай абуроз садазни кичIе жезвач, акси яз ахътин фикирар абуроз лап важиблур хъиз аквазва. За фикирзавайвал, вавай ихътин гунагъкар фикиррихъ галаз женг тухуз жеда, вуна ви чандиз къаст

авун мумкин я лугъудай хътин чахъ са бинени авач. Абур ви кьилиз къезвай гьаклан буш фикирар я. Ваз а фикиррикай клусни кичIе жемир, жува маса крарикай, кваллахрикай фикир ая. Гележегда ви умуьрда шад кваллахар, вакъиаяр жедайдак умудар кутур. Ёа и къайда валай ви кьилий «чуру фикирар» акъудиз алакълда, абуроз кьиле чка тамир. Вахъ са пис кваллахни тежедайдахъ, умуьрдин цIийи дережадал – акъулбалугъвиллин яшарал вун лап агалкъунралди элячIдайдахъ кьелелай инанмиш хъухъ. А яшарив агакъайла ви умуьрда цIийи суалар, месэлаяр, шадвилер пайда жеда.

АЯЛАР ПАТАЛ

Аллагъ-Таала ава!

Заз кье кьез Эльдар тIвар алай са гададикай итижлу кьиса ачухиз кланзава. Ам Аллагъ ﷻ авайдахъ инанмиш тушир.

Са сеферда Аллагъ ﷻ авайдакай дустарихъ галаз гъужетар авурдалай къулухъ, Эльдар хъел кваз кваллиз хтана. - Эгер Аллагъ ﷻ авайтIа, чаз ам аквадай, - лагъана ван алаз Эльдара. Бубадиз Эльдар ихътин гьалда аваз сифте яз аквазвай.

- Эгер вуна са клус фикиратIа, Аллагъ-Таала авайди вуна вичи къатIуда. Чаз аквазвай гъар са куьни Аллагъ ﷻ авайдакай хабар гузва, - хва гъавурда тваз алахъна диде.

Бубади Эльдараз Аллагъ-Таала авайди гафаралди ваъ, маса къайдада субут авун къетIна. Эльдар ахварал фейила, бубади адан дафтар къачуна ана хъиннар авуна, чкадал эхцигна.

- Зи дафтар ни къацIурна, - тажуб хъана пакад йикъан экуьнахъ Эльдар.

- Чидач, зи хва, - жаваб хгана дидеди.

- Ам къелемди вичи къачуна ви дафтардал цIарар чулгунвайди я, лагъана бубади.

- На вуч лугъузвайди я, бес ам жедай кар яни? – тажуб хъана Эльдар.

Пакад юкъуз Эльдараз вичин чекмедин тай саклани жагъизвачир. Эхирни адаз ам тIуьн недай квалле авай столдин кланикай гьат хъувуна.

- Им ина ни эцигнавайди я, - хъел кваз

рахана мектебдиз геж жезвай Эльдар.

- Ёина авачIлани ви чекме вич иниз атанвайди я, - лагъана бубади.

- Буба вуна мадни зарафатарзава.

Чекмедивай иниз къезведани бес? - лагъана хци.

Са шумуд югъ алаатайла Эльдаран шалвар тIуьн недай кваллай, къелемни (ручка) лагъайтIа, адан чекмедай гьат хъувуна.

Эльдаравай эхиз хъанач:

- Им вуьж я закай ягъанатар ийизвайди, ибур ни ийизвай кваллахар я? - вилерал накъвар алаз хабар кьуна гадади.

Буба ам секинарив алахъна:

- Секин хъухъ хва. Абур чеб чпиз гьере-

катдик акатзава лагъайла вун зи чIалахъ жезвач. На фикирзавайвал, а кваллахар кьиле тухузвай эхир са кас авазва.

Вун гъахъ я, гъа икI хъун лазим я.

Чекме столдин кланик вич-вичиз фин тийидайдахъ, масадан куьмек галачиз къелем гьерекатдик акат тийидайдахъ вун ягъазва.

Бес ви беден, гъайванар, рагъ, варз, тарар, гъатта лап гъвечи пешни кваз чеб чпелай арадал къвен тийидайдахъ вун вучиз ягъазвач?

Къуд патаз килиг: чуьлда векьер, цуьквер экъечIзава, са шумуд рангуникай ибарат хважамжам пайда жезва – бес ибур чеб чпелай жезвай крар яни?

Ибур гьикI хъана жезвай крар я, йисан

вахтар ни дегишарзава? Гатфар алаатайла, гад къезва, гад акъатайла - зул ... Ёелбетда вири и кваллахар ийизвай Сад ава, Ада и дуьньядал вири Вичин гуьзчивилик кутунва. Чуру кваллахар ийизвайбуруз Ада жаза гузва, хъсан кваллахар ийизвай ксариз чпизни хъсанвилер ийизва.

Эльдара, са клус фикирна хъиз, жаваб хгана:

- Эхъ, вун гъахъ я, буба, - ада вичин гьалатI хиве хкъуна.

Аллагъдихъ ﷻ, Адан Къудратдихъ ягъаз куьмек гунай гадади вичин бубадиз сагърай лагъана.

Суалар ва жавабар

- Аллагъ ﷻ авайди чавай гьикI чириз жеда?

- Эгер чна инсанриз, гъашаратриз, гъайванриз, экъечIзавай векьер-къалариз мукъувай фикир гайитIа, чна абур ажайиб шейер тирди къатIуда ва абур халкъ авунвай Халикъ авайди чна, са шакни алачиз, аннамишда.

- Гъвечи пешини Халикъ авайди субутзавани?

- Эхъ! Адан къене авай гъвечи дамрриз мукъувай фикир це. Ёатта алай девирда илим хейлин вилик фенватлани, адавай гъеле ихътин са гъвечи пеш арадал гъиз жезвач.

Пайгъамбардин Уьмуьрдай итижлу малуматар

ГЪАР СА МУСУРМАНДИЗ ЧИР ХЪУН ЛАЗИМ Я

Вагъйу къвез башламишун

Аллагъ-Таалади Мугъаммадаз ﷺ сад лагъай вагъйу (откровение) Жабраил малаикдилай ﷺ ракъурна. Пайгъамбар ﷺ а чъавуз Гъира лугъудай къветина авай. Жабраила ﷺ Мугъаммад ﷺ вичив агудна ва адаз икî лагъана: «Келла». «Заз келиз чидач» - жаваб гана ада. Жабраила ﷺ ам мадни вичив агудна ва тикрар хъууна: «Келла». Мугъаммада ﷺ гъа виликан жаваб хгана: «Заз келиз чидач». Гъа икî пуд сефер тикрар хъана, ахпа Мугъаммад ﷺ ачух хъууна Жабраила ﷺ «Аль-Алякъ» сурадин сифтегъан вад аят келна ва адан рикле вагъйу яз Къуръандин аятар эцигна. Гъа и къайда Жабраила Мугъаммад Пайгъамбардал ﷺ Аллагъдин ﷻ патай Къуръандин сураяр агакъарна. И кар себегъ яз Мугъаммадаз ﷺ гзаф кичле хъана. Ам чинин рангар атана, зурзас-зурзас кваллиз хтана Хадижадиз ﷺ вичин къилел атай дубшубшикай ахъайна ва вичин чанда къурху авайдакай лагъана. Хадижади ﷺ ам ихътин гафаралди секинарна: «Ваз кичле жемир, Аллагъди ﷻ вун хъгин хъсан къилихрин инсан садранни бейкефардайди туш, Аллагъди ﷻ вун зурба кваллах къиле тухун патал хкъянава». Вичин гафар тестикъарун патал Хадижади Мугъаммад ﷺ хашпарайрин Варакъа ибн Навфаль твар алай кешишдин патав тухвана. Ам Хадижадин мукъва-къили тир. Пайгъамбарди ﷺ вичин къилел атай дубшубшикай кешишдиз ахъайна. Варакъа бубркъуь хъанвай къуьзуь кас тир. Мугъаммадаз ﷺ яб гайила, ам шехъна ва икî лагъана: «Ви патав атай малаик мукъуь пайгъамбардин патавни атайди я, гъа жергедай яз – Муса пайгъамбардин ﷺ патавни. Гъайиф хъи, Мугъаммадан ﷺ уммат арадал къведай тегъер ақун заз къисмет жедач». Варакъади адаз пайгъамбарвал мубаракна ва ам (Мугъаммад ﷺ) вири пак ктабра вичикай хабар ганвай эхиримжи пайгъамбар тирди лагъана. Варакъади вичивай Мугъаммадаз ﷺ зурба кваллах къиле тухун патал куьмек гуз жедач лагъана гъайиф чугуна. Ада Мугъаммад ﷺ халкъди чукурдайдакай виликамаз хабар гана. И гафар ван хъайила Мугъаммад ﷺ тажуб хъана ва ада хабар къуна: «Зун бес жуван хайи халкъди чукурун мумкин кар яни?». Варакъади адаз жаваб гана: «Пайгъамбарвал гваз атайбур вири халкъди чукурдайди я». Гъагъни кешишди ам вичин тайифадин векилри Меккедай ақуддайдакайни лагъана. Варакъади, эгер вич акъван гагъда амукайтла, Мугъаммадаз ﷺ вичелай алакъдай куьмекар гуда лагъана хиве къуна. Идалай къулухъ Пайгъамбардиз ﷺ са вацра къван вагъйу хтанач.

Веребирд:

Аллагъ-Тааладин патай атай вагъйуяр ва абурун метлеб Исламдин душманри шаклувилик кутазва, гъа и къайда абуру Ислам дин шаклувиле тваз алахънава. И кваллах фикирда къуна, Пайгъамбардинни ﷺ Жабраил малаикдин ﷺ гуьруш ва вагъйуяр агакъарай тегъер къетлендаказ хъана. Жабраил ﷺ материалньий къайдада атунын ва ада Мугъаммад ﷺ къуна вичив агудунин метлеб ам я хъи, гъа и къайда Аллагъди ﷻ Мугъаммадаз ﷺ вичиз аквазвайди ахвар туширди аннамишиз туна, ам

гъа къикъатда къиле физвай вакъиа тирди ва ада зурба кваллах къиле тухунин эвел башламиш хъанвайди Пайгъамбардиз ﷺ къалурна. Мугъаммадаз ﷺ акур кардикай кичле хъуни а кардикай хабар гузва хъи, сад лагъайди, Мугъаммад ﷺ пайгъамбарвилихъ къанех тушир ва ада а зурба кваллах Аллагъди ﷻ вичин хиве тун гуьзлемешни ийизвачир. Къвед лагъайди, адаз ван хъайи сес ва вилиз акур кар гъа къикъатда хъайи кар я, яни гъа кî карагайди туш. И вакъиа ада гуьзлемеш тавур кар тирди тестикъарзавай мад са делил гъиз жеда: Варакъади адан къилив атайди Жабраил малаик ﷺ тирди лугъудалди, адаз вичин патав атайди жинер хъиз хъанвай. Мад са кардиз фикир гун лазим я, вучиз Жабраила ﷺ Мугъаммад ﷺ пуд сеферда къужахламишна? Сад лагъай сеферда къужахламиш авуналди. Жабраила ﷺ адал Аллагъдин ﷻ эбеди разивал агакъарна. Къвед лагъай сеферда къужахламиш авуналди, Жабраила ﷺ Мугъаммадан ﷺ гуьрмет хкажна, пуд лагъай сеферда къужахламиш авуналди Жабраил ﷺ Мугъаммадан ﷺ умматдин жергейра гъатна. Жабраила ﷺ Мугъаммадаз ﷺ «Келла» лугъунин метлеб ам я хъи, ада фадлай авай (азали – эвел авачир) Къуръан келна ва адетдин араб (яни инсанрин) чъалаз таржума авуна. Пайгъамбарди ﷺ «Заз келиз чидач» лагъана жаваб хгунин метлеб ам я хъи, ада вичивай эвел авачир Къуръан инсандин чъалаз элкъуьриз тежедайди хиве къуна. Инал Жабраила ﷺ Пайгъамбардиз ﷺ и кардай чирвилер гана, гъавилий Пагъамбардиз ﷺ малаик гзаф кван хъана.

Са шумуд варз алатайла, Мугъаммад ﷺ дагъдал фейила адаз мад Жабраил ﷺ ақуна, а чъавуз малаикдин хъенди вири алем къунвай. И арада Жабраила ﷺ ачухдаказ лагъана: «Я Мугъаммад, вун Аллагъди ﷻ инсанрин къилив ракъурнавай пайгъамбар я». Инал вагъйудин журеяр ачухарунин лазимвал ава, вагъйу къве жуьре ава. Сад лагъай жуьре: Къуръан – Аллагъдин ﷻ гафарни фикирар, абуру Жабраилаллай ﷺ агакъарна ва яваш-яваш, са дегишвални кутун тавуна кхъена (абур «куттабу вагъйи» твар алай махсус кхъирагри кхъена). Сифте яз «Аль-Алакъ» твар алай сурадай вад аят ракъурна. Къуръан ракъурунин кваллах 23 йисуз давам хъана, 13 йисуз – Меккеда, 10 йисузни – Мединада. Къвед лагъай жуьре: Гъадис – Пайгъамбардин ﷺ гафаралди агакъарнавай, Аллагъдин фикирар, абуру тадиз кхъинин чарасузвал авачир.

Пайгъамбардиз ﷺ вагъйуяр ракъурай къайдаяр

Сад лагъай къайда: малаикди адан руьгъ (рикле) Къуръандин аятар эцигнавай ва Пайгъамбардиз ﷺ малаик вич аквадачир.

Къвед лагъай къайда: малаик адан патав инсандин къаматда аваз къвез хъайи вахт, гзаф вахтара ам Дигъйат Калаби твар алай асгъабдин къаматда аваз къведай. Лугъузвайвал, ам лап иер ақунар авай кас тир.

Пуд лагъай къайда: зенгерин сесериз ухшар авай вагъйуярни жедай. Гъадисра лугъузвайвал, ихътин вагъйуяр къабулун Пайгъамбардиз ﷺ лап четин

жедай. Абуру къабулдай вахтунда, гъатта хъуьтлуьн аяз авай вахт хъайитлани, четинвал чугуникди Мугъаммадан ﷺ чинилай гъекъедин стлар авахъдай. Гъатта ам ацукънавай гъайвандини кваз четинвал гъиссдай, Пайгъамбарди ﷺ каламар къабулдайла гъайван метперал ацукъ жедай. Зайда агакъарна: «Са сеферда за Пайгъамбарди ﷺ лугъузвай вагъйу кхъизвай и вахтунда адаз мад са цийи вагъйу атана. Адан чинай гъекъ авахъиз башламишна, четинвилик акаатай ада садлагъана зи квач чуькъвена къуна, а тегъер ада чуькъвена хъи, гъатта зи квач хаз са тлимил амай. За жувавай мад къекъвез хъедач лагъана фикирна. Са сеферда Пайгъамбар ﷺ деведаль вахтунда адаз «аль-Маида» твар алай сура ата-на, четинвилик акаатай Мугъаммад ﷺ деведилай аватна ва и азаб деведини гъиссна, адан квачер хаз са тлимил амай.

Къуд лагъай къайда: адаз Жабраил ﷺ Аллагъди ﷻ ам халкъ авур халисан квалубда аваз аквадай: а малаик гзаф чхъиди я, адак ругуд виш лув гваз. **Вад лагъай къайда:** Пайгъамбар ﷺ цаварал тухвана Аллагъди ﷻ Вичи, арачияр галачиз, адаз вагъйу авуна, и къайда мусурманрин хиве кап тунна. Ибн Мунира лагъайвал, вагъйуяр ракъурунин къайдаяр, абурун метлебрилай аслу тир. Мисал яз, эгер хъсан хабар гвай вагъйу хъайитла, малаик инсандин къаматда аваз къведай, хата-лувиликайни мукъаятвиликай хабар гузвай вагъйуяр - зенгинин сесинин. Пайгъамбарди ﷺ лагъана: «Вагъйуяр атай вахтунда са шумуд сеферда за жуь рекъиди (четинвиликди) лагъана фикирнай!

Ибн Адила лагъайвал, Жабраил малаик ﷺ Мугъаммад Пайгъамбардин ﷺ патав 24 000 сеферда эвчйна, Адаман патав - 12 сеферда, Идрисан патав – 4 сеферда, Нугъан патав – 50 сеферда, Ибрагъиман патав – 42 сеферда, Мусаддин патав – 400 сеферда, Исадин патав - 10 сеферда. Табараниди агакъарайвал, Пайгъамбарди ﷺ лагъана: «Зи патав маса са пайгъамбардин патавни ракъур тавур малаик ракъурна. Ам Исрафил малаик ﷺ я, ада заз лагъана: «Зун ви патав Аллагъди ﷻ ихътин теклиф гваз ракъурнава: ваз вун пайгъамбар-луки хъана кванзавани, тахъайтла – пайгъамбар-пачагъ, хкъягъа!». Зун Жабраилаз ﷺ килигна, ада дамахсузал ва муьтлуьгъвал хкъягъун патал ишара гана. Эгер за а чъавуз пайгъамбар-пачагъвал хкъянайтла, дагълар зун патал къизилриз элкъведай. Виликдай ракъурай каламрик инсан-

ри дегишвилер кутурвилай, Къуръандин аятда лагъанва: «Гъа къикъатдани За ам ракъурна ва За ам хуьда». Аллагъди ﷻ Къуръан сагъ-саламатдиз хуьн Вичел къачунва, икî тирди Къуръан компютерралди ахтармишайдалай къулухъ генани тестикъ хъана. Кар анал ала хъи, Къуръан акъван къайда аваз туьклуьр хъанва хъи, гъатта ана са гъарф артух ва я тахъайтла кими хуьнин карди а къайда чурда. Чаз чизвайвал, Къуръан Пайгъамбар ﷺ рагъметдиз фейидалай къулухъ са тамам ктабдиз кватл хъууна. Гъавилий са бязибуру Къуръан асгъабрин «яратмишун» я лугъуз фитнеярни чуькурзава. Гъар сеферда вагъйу атайла, Пайгъамбарди ﷺ тадиз Къуръан кхъидайбур («куттабу вагъйи») кватлiday ва а аят вичи лугъуз абурув кхъиз тадай. Усман ибн Аффана ﷺ лагъана: «Са шумуд аят санлай атайла, Пайгъамбарди ﷺ кхъидайбур кватлiday ва икî лугъудай: «И аят флан сурада кхъихъ». Къуръан хуралай чидай асгъабар гзаф авай, Къуръандин са бязи паяр хуралай чидай асгъабра къадар генани артух тир. Идални алава яз, гъар йисуз са сеферда, Жабраил малаикди ﷺ Пайгъамбардихъ ﷺ галаз вири Къуръан хуралай тикрар хъийидай, эхиримжи йисуз абуру Къуръан къве сеферда тикрар хъууна. Им Къуръандиз талукъ махсус «мярекат» тир.

Абу Гъурайради ﷺ лагъана: «Жабраил малаикди ﷺ Пайгъамбардиз ﷺ гъар йисуз Къуръан келдай, Мугъаммад ﷺ рагъметдиз фидай йисуз ада къве сеферда келна». Гъа ихътин къетлен гуьзчивал тухунин карди Къуръанда гъич са гъарфни дегишдай мумкинвал ганач. Пайгъамбардал ﷺ чан аламаз вири Къуръан кватлна кхъин тавунин себегни ам я хъи, Пайгъамбардиз ﷺ къвезвай вагъйуяр мус куьтыгъ жедагъла, гъихътин сурадиз, гъихътин аятар хкъедатла, гъи аятар къуватдай вегъидатла садазни чизвачир. Пайгъамбар ﷺ рагъметдиз фейидалай къулухъ, Умар ибн Хаттабала ﷺ меслят къалуруналди, халиф Абу Бакра ﷺ вичин регъбервилик ва Къуръан хуралай чизвай гзаф ксарин гуьзчивилик кваз Къуръан кватл хъууна (фикир це куьне: ам цийи къилелай кхъин хъуунач, гъа авайвал кватл хъууна). Къуръан кватл хъуунын жавабдарвал Абу Бакр ﷺ Зайд ибн Сабитан ﷺ хиве туна. Зайда аятар Къуръанда эхиримжи сеферда Жабраила ﷺ Пайгъамбардиз ﷺ кел хъууру (тикрар хъууру) къайдада сад-садан гуьгуьналлаз эхцигна.

КъатI ама.

Газетдиз чар

«АС-САЛАМ» ГАЗЕТДИН РЕДАКЦИЯДИЗ СУЛЕЙМАН-СТАЛЬСКИЙ РАЙОНДИН ЦИЙИ МАКЪАРИН ХУЪРЯЙ СУАЛАР АВАЙ ЧАР АТАНА ВА ЧНА, АЛЛАГЪДИН ﷺ КУЪМЕКДАЛДИ АБУРУЗ ШАРИАТДА АВАЙВАЛ ЖАВАБАР ГУДА.

Ассаламу алайкум, гьурметлу «Ас-Салам» редакция! За капI-теат ийизватлани, бязи кIвалахрин деринвилер чизвач. Чаз бязи вахтара агъадихъ галай суалар гузва. Чна гьихътин жавабар гана кIанда? Ингье абурукай пуд суал:

Суал: Некаягъ ийидайла рушан ва гададин патай векилар галаз ийизва, вучиз рушни гада чеб жезвач?

Жаваб: Рушанни гададин патай векилар галаз некаягъ ийидай ихтияр ава, амма а векилар адалатлу (яни еке гунагъар тийизвай, капI ийизвайбур) хьун лазим я. Руш некаягъдал къведай адет шариатда авач, адан паталай адан вали (къаюм: буба...) атана кIанда, вучиз лагъайтIа рушавай вичивай вич гьуьлуьз гуз жезвач, ам валиди гузва. Амма гада вич атун хъсан яз гьисабзава, гьакI ятIани адаз векил ракъурдай ихтиярни ава.

Чи халкъдин арада рушанни гададин имияр ва я халуяр некаягъ эцигиз фидай адет хъанва, гьатта бязи вахтара эвленмиш жезвай гададизни рушаз чпиз некаягъ ийизвайдакай хабар жезвач. Нагагъ чамра вичин паталай физвай касдикай векил тавуртIа, некаягъ дуьз жезвач. Векил и къайда ийида: «Я Агъмед ими... за вакай заз Айиша павбиле къачун патал векил авуна». Агъмед имидини гьасятда векилвал икI къабулун лазим я: «За векилвал къабулна». Некаягъ ийидай чкадал рушан валиди икI лугьуда: «За зи руш Айиша вакай векил авур Мугъаммадаз гьуьлуьз гана». Гададин векилди икI къабулда: «Ви руш Айиша за закай векил авур Мугъаммадаз гьуьлуьз къабулна». Нагагъ некаягъ ийидай чкадал рушан бубани чам алайтIа, вири регъят жеда. Бубади икI лугьуда: «За зи руш Айиша ваз Мугъаммад гьуьлуьз гана». Чамра-

чамра (гьелбетда, къве шагиддини) иштирак авун - им тамам къайда я.

Суал: Гьар са кIвалах Аллагъ-Тааладин къадардалди жезва, гьам хъсанвал, гьамни писвал. Гьар са инсандин амалар ам хайи чIавалай виликамаз Аллагъди ﷻ а касдиз кхъенва лугьуьз. АкI хъайила, гьар са касди ийизвай пис амалар Халикъдин ﷺ къадардалди жез хъайитIа, абур а касдин хиве гьикI жезва?

Жаваб: Гьеле чилер, цавар, махлукъатар халкъдалди Аллагъ-Тааладиз гьар са касди, гьайиванди, гьашаратди вуч ийидайтIа чизвай, алемда авай чан алачир махлукъатрихъ галаз алакьалу вири крарикай хабар авай. «Лявгъ аль-Магъфузда» - къадар-къисмет кхъенвай тахтайра гьа и чирвал, яни гьар са шейнихъ галаз алакьалу чирвал кхъенва. Аллагъ-Таалади инсандиз хъсанди ва писди хкъдай мумкинвал ганва, амма Халикъдиз ﷺ виликамаз ада вуч хкъадатIа чизва, гьамни «Лявгъ аль-Магъфузда» гьеле чилер цавар халкъдалди кхъенва. Месела, эгер са касдиз масада къакъан рагарилай хкъадариз акуртIа ва хкъадарайди телеф жеда (адал чан аламукъдач) лагъана ада чарчел кхъейтIа, им ада а кас хкъадарун мажбурна лагъай чIал жедач хьби, ада гьакI виликамаз кхъенва. Гьелбетда, инсандиз са тIимил вахтунилай вуч жедайтIа чир хьун мумкин я, гьамни адаз чизвайвал тахьун мумкин я, месела рагарилай хкъадарай кас Аллагъдиз ﷻ кIан хъайитIа, телеф жедач, икI хъайила виликамаз са кIвалах икI ва я акI жеда лагъай инсан батIул хьунни мумкин я. Амма Аллагъ-Таалади вуч жедайтIа, кхъенва ва Ам батIул хьун гьич мумкин туш, гьа им къадар-къисмет я. **Негъжа:** пис кIвалах хкъяна, ам авурдаз Аллагъди ﷻ азаб гуда, хъсанди

ни гьасятда икI къабулда: «За ви руш Айиша гьуьлуьз къабулна». Амма рушанни гададин къведан патайни векилар хъайитIа, лугьудай гафарин ва шартIарин патяхъай лап четин жеда. Гьавилай, гьурметлу мусурманар, жуван уьмуьрда жезвай и важиблу мярекатда – некаягъда иштирак авун лап чарасуз я. Некаягъдал рушан валидини

хкъяна, ам авурдаз – суаб. Халикъди ﷻ садни пис кIвалахар авуниз мажбурзавач. Ада хъсан кIвалахар ая ва писбурувай яргъа хьухъ лугьуьз. Чпин авамвал сеbeb яз бязи инсанри Аллагъдикай ﷻ пис фикрзава, заз чиз и жаваб кIелайдалай къулухъ абур чеб батIул тирдан гьавурда акъада. Къуй Аллагъди ﷻ чи рикIера Вичин нур турай!

Суал: Мугъаммад Пайгъамбар ﷺ, адан амалар, вич тухвай къайда вири мусурманриз чешне яз къалурнава. Бес вучиз ам къудалай гзаф дишегълийрал эвленмиш хъана, садни абурукай яшар тамам тахъанвайди тир. Им гьикI хьурай?

Жаваб: Сад лагъайди, куьн гьахъ я, Мугъаммад Пайгъамбар ﷺ чун вири патал хъсан чешне я. Неинки чи Пайгъамбардихъ ﷺ гзаф папар авай, гьакI адалай вилик атай пайгъамбаррихъни, месела, Мусадихъ ﷺ, Даудахъ ﷺ, Сулейманахъ ﷺ, Якъубахъ ﷺ гзаф папар авай, гьатта Даудахъни ﷺ Сулейманахъ ﷺ цIудралай дишегълийрал эвленмиш хъанвай. Алай вахтундани ва виликдай дишегълияр

аятдиз аси хъанач.

Пуд лагъайди, акьулбалугъ (чи уьлкведа тахминан 14,5 йис) тахъанвай рушал эвленмиш жедай ихтияр мусурманриз алай вахтундани ава, анжах итимвилинни павбилин алакьайра адахъ галаз гьатдай ихтияр авач, та адан акьулбалугъ жедалди. Гьа икI, чи Пайгъамбардиз ﷺ адан кIеви дуст тир Абу Бакр ﷺ асгъабди вичин руш Айиша ﷺ гьуьлуьз къачун теклифна. Адаз Пайгъамбардихъ ﷺ галаз тухумрин алакьада жез, адан берекатдикай пай къачуз кIанзавай. Ктабра кхъенвайвал, гьуьлуьз къачур чIавуз Айишадин ﷺ акьулбалугъ тушир, анжах са шумуд йисалай адан акьулбалугъ хъайила, абурун арада гьуьлуьнни папан алакьаяр хъанай.

итимрилай гзаф хьуниз килигна, абур гьуьл амачиз амуьк тийидайвал, Аллагъ-Таалади Вичихъ инанмишбуруз са шумуд паб гьуьлуьз къачун меслят къалурна. Гьавилай, гзаф папар авай инсандиз чун са нукъсан квай, айиб авуниз лайихлу касдиз хьиз килигна кIандач, акси яз, адаз Аллагъдин ﷻ буйругъ къилиз акьудзавай, Халикъдин ﷻ кIани лукIраз хьиз килигун лазим я. Аллагъ-Таалади Къуръанда лагъанва (мана): «Квез бегенмиш хъайи дишегълияр къвед, пуд, къуд санлай гьуьлуьз къачу, эгер квез абурун арада гьахълувал (адалатлувал) хуьз тежез кичезватIа, са дишегълидал эвленмиш хьухъ» («Ан-Ниса» сура, 3-аят). И аятдай аквазвайвал, Аллагъ-Таалади итимриз къвед, пуд ва я къуд паб гьваш лугьуьз, нагагъ абурун арада адалатлувал хуьз жезвачтIа, яни вун зайиф кас ятIа, гьа сад гъана ацукъ. ИкI хъайила, гзаф папар хьун им – нукъсан ваъ, акси яз, къилин винизвал я. Къуръан и кардин шагъид я. **Къвед лагъайди,** сифтедай Исламда эвленмиш жез ихтияр авай папарин къадардихъ сергъят авачир, гьавилай гзаф асгъабрихъ, гьа жергедай яз чи играми Пайгъамбардихъни ﷺ къудалай гзаф папар авай. Амма ахпа винидихъ галай аят Аллагъди ﷻ ракъурна ва адалди папарин вини къадар – къуд паб тайинарна. И аят атайдалай къулухъ Мугъаммад Пайгъамбар ﷺ мад эвленмиш хъхъанач, вучиз лагъайтIа адахъ гьакIни къудалай гзаф папар авай. Малум хъайивал, Пайгъамбар ﷺ

Къуд лагъайдини, эгер чун Аллагъ-Тааладихъ ва Адан Пайгъамбардихъ ﷺ инанмиш мусурманар ятIа, чаз чир хьун лазим я хьби, Мугъаммад Пайгъамбарди ﷺ гьич са пабни вичин къызгъин гьевесриз килигна гьайиди туш, ахътин гьевесрикай ам михъи тир. Адахъ авайбур михъи гьевесар тир, гьавилай 25 йисан яшда авай жаван (гьеле пайгъамбарвилин пай гудалди) 40 йис хъанвай дишегълидал – Хаджадал ﷺ эвленмиш хъанай, ам рекъидалди тек са адахъ галаз яшаммиш хъана, ахпани вад йисан къене са пабни хкъанач. Пайгъамбардин ﷺ вири папарикай анжах Айиша ﷺ рушвал гумаиди тир, амайбур вири хендедаяр, гьуьлуькай хтайбур тир. Идалайни гьейри пайгъамбарвилин пай атайдалай къулухъ гьуьлуьз къачур вири папар анжах Аллагъдин ﷻ эмирдалди къачунва, вучиз лагъайтIа абур гьуьлуьз къачуникай мусурман обществодиз хейлин хийир хъанва, гьавилай Мугъаммад Пайгъамбардиз ﷺ папарин къадардин гьакъиндай айиб ийизвайда Аллагъ-Тааладиз Вичиз айиб ийизва. Ша чна Аллагъдиз ﷻ, пайгъамбарриз, асгъабриз, михъи ксариз, алмирриз акси гафарикай чи мецер ва фикиррикай рикIер хуьн. ИкI авуртIа, чун еке дережайриз акъатда, хуьн тавуртIа, Аллагъдин ﷻ азабдиз лайихлу жеда. Къуй Аллагъди ﷻ чун Вичин регъимдикай магьрум тавурай! Амин, я Рабби!

Жавабар гайиди: Гьасан-гьажи Амаханов.

ДУЪНЯ КЪВЕ ЙИКЪАН КІВАЛ Я

МЕНФЯТ ХКУДИЗ ЧИДАЙ КАС БАХТЛУДИ Я

Къурагъ район, Усарин хуър,
Къурбанов Магъамед.

Я Мугъаммад Мустѡафа ﷻ!

Аллагъди вун авуна халкъ,
Гун патал вав диндин яракъ,
Исламдин рекъел гъун патал халкъ,
Я Мугъаммад Мустѡафа ﷻ!

Яхцѡур йисан уьмуър хъанмаз,
Аллагъди Къуръан ракъурна ваз,
Уьмуър феи женгераваз,
Я Мугъаммад Мустѡафа ﷻ!

Аллагъди Къуръан ракъурна ваз,
Жабраил малаикдив гъаз,
Физва чун ви рекъеваз,
Я Мугъаммад Мустѡафа ﷻ!

Исламд рекъиз гъирла халкъар,
Юлдашар хъан ваз Али, Умар,
Мад эрчи гъил Абубакар,
Я Мугъаммад Мустѡафа ﷻ!

Бахтлу я чун хъай ви уьммет,
Тахсиркарриз гуда зиллет,
На чаз тѡлаб ая женнет,
Я Мугъаммад Мустѡафа ﷻ!

Аллагъди ваз гана еке пай,
Чирвилериз хъанач ваз тай,
Тѡлаба чун хуьн жегънемд цѡукай,
Я Мугъаммад Мустѡафа ﷻ!

Аллагъди ваз гана нуьсрет,
Халкъдин патай еке гъуьрмет,
Исламдин къагъриман гъелбет,
Я Мугъаммад Мустѡафа ﷻ!

Дуьньядиз атай ракъин нур,
Женнет-жегънем Аллагъди къалур,

Чан аламаз абур акур,
Я Мугъаммад Мустѡафа ﷻ!

Пайгъамбаррин пайгъамбар,
Аллагъди гайи еке гъунар,
Ислам диндин чѡехи устѡар,
Я Мугъаммад Мустѡафа ﷻ!

Аллагъди тухвана цаварал,
Ислам диндин гана чирвал,
Халкъдиз гъай Аллагъдин садвал,
Я Мугъаммад Мустѡафа ﷻ!

Аллагъ сад тирди халкъдиз чириз,
Алакьна дуьз рекъел хкиз,
Вафалу лукѡ хъай Аллагъдиз,
Я Мугъаммад Мустѡафа ﷻ!

Эвел пайгъамбар ятѡа Адам,
Вун я хъи чи Эхир Хатам,
Аллагъдиз гъамиш авур икрам,
Я Мугъаммад Мустѡафа ﷻ!

Магъамед на кхъихъ къве чѡал,
Мусурман хъунал уна шадвал,
Куьмек хуьхъ чаз Арасатдал,
Я Мугъаммад Мустѡафа ﷻ!

Ахцегъ район, Фий хуър,
Омаров Султан

Инанмиш хуьхъ!

Инанмиш хуьхъ сад Аллагъдихъ,
Адаз вири акъазва дуст,
Махлукъатни авуна халкъ,
Эмир къилиз акъудур дуст.

Инанмишвал хуьй къудратдихъ,
Дувандин йикъан гъисабдихъ,

Ам дуьньядиз регъбервал гуз,
Даим уях Фелек я, дуст.

Шак авачиз инанмиш хуьхъ,
Аллагъ тек я, шукур Вичиз,
Са касдихъни тежез муьгътеж,
Мергъяматлу Халикъ я, дуст.

Инанмиш хуьхъ малаикрихъ,
Чи амалар, крар кхъизвай,
Инанмиш хуьхъ адан Ктабрихъ –
Инжил, Таврат, пакъ Къуръандихъ.

Шейтѡан-иблис гъалиб тахъуй,
Кѡела Къуръан иман гъаз,
Ризкъи мадни артух хуьй,
Эдеблувал хуьхъ вуна дуст.

Инанмиш хуьхъ пайгъамбаррихъ,
Сад Аллагъди ракъурнавай,
Дуьньядин нур Мугъаммадахъ ﷻ,
Калам ашкар авур халкъдиз.

Муьгътеж я чун шафаатдихъ,
Расуллугъ ﷻ хуьй чаз панагъ,
Рекъир чѡавуз иман къисмет,
Къезил жервал гунагъар, дуст.

Инанмиш хуьхъ эхиратдихъ,
Къадар-къисмет авайвилихъ,
Нефсин залпанд яхъ на кѡевиз,
Рекъида чун, рикѡел хуьхъ, дуст.

Къияматдин югъ я мукъва,
Рикѡел хуьхъ куьне, инсанар.
Геж жеда гъа пакадин югъ,
Туба ая, имандал хуьхъ.

Султан-гъажи галатмир вун,
Ибадатдал чешне къала,
«Ля илягъа илляллагъдин»-дин,
Лезетлувал, мана къала.

Динсуз

Аллагъ тек я, Пайгъамбар ﷻ гъахъ,
Инананмишвал тахъбай дунгъуз,
Эхир-заман вуч я лугъуз,
Вун дуьз рекъе авач динсуз.

Шагъадат на мецел тагъбай,
Капѡ тавуна уьмуър тухвай,
Иман-Игъсан ваз чир тахъбай,
Эхир пехир жеда динсуз.

Азандин ван атай чѡавуз,
Серсер хъана амукъда вун,
Шейтѡан-иблис арха къуна,
Базар, майдан жеда динсуз.

Акълудикай уьткъем рахаз,
Мел-межлирик ви пай тежез,
Суьгъбет анжах пулдикай жез,
Дердер куьтягъ тежер динсуз.

На Азраил атай чѡавуз,
Мез къурана рахаз техжез,
Хайи диде рикѡел техквез,
Ви гъал сефил жеда динсуз.

Халкъдиз вуна тарсар гуз,
Тум кулара хъай ярамаз,
Мункар-накир атайлани,
Жаваб тахгуз жеда динсуз.

Девлетдикай хийир тахъбай,
Тухвай уьмуър гъайиф хъайи,
Закълудикай ийиз дадмиш,
Жегъеннемда жеда динсуз.

Дуьнья акур Султан-гъажи,
Къанажагъдин тертиб гайи,
Дуьз рехъ къалуз, теблигъат гуз,
Яб ганач на, эй ярамаз!

Къаз кѡан хъана вун къефесда,
Сад Аллагъди ﷻ ваз куьмекна,
Ислам диндал вун зирек я,
Муьмин тир вун Желил буба.

Ви зиярат я чаз багъа,
Дарда хъай кас гъанал къведа,
Вакай кѡан яз чпиз чара (себеб),
Чара идай Желил буба.

Вун хъай чкад жедач завал,
Вацѡ элкъуьрда на кѡанивал,
Пѡир алай ви Целегуьндал,
Я рагъметлу, Желил буба.

Вун акурла жедай хвеша,
Вахъ цѡигел яз авай вири,
Женнетда ваз хъурай ери,
Женнетгъгли Желил буба.

Ширчи я Къурагъ Керим,
Чаз Аллагъди урай регъим,
Ви камалдиз хуьй аферин,
Камалгъгли Желил буба.

Сулѡейман-Стальский райондин Герейханован совхоздин 1-отделенияда авай Желил бубадин пѡир

Къурагъ район, Къурагърин хуър,
Бугъаев Мугъаммадкерим.

Желил буба

Лугъун за квез дин эгълияр,
Желил бубад аламатар,
Аллагъд сирер чидай пара,
Загъир хъана Желил буба.

Желил бубад идай зикир,
Къве чкада хъана ваз пѡир,
Кесибрин къадай на гъил,
Гъилел жумарт Желил буба.

Целегуьнар тир ви ватан,
Совхоздал на къуна макан,
Ин девир ваз аян тир къван,
Аяндар тир Желил буба.

Юлдаш хъанач я ваз хизан,
Чидайбуруз тир вун масан,
Начагъбур на идай хъсан,
Жерягъвал гъай Желил буба.

ГЪАР ЙИКЪАН ДУЪА

Ахварал тефидайла кѡелдай дуьа

Са сеферда Халид бин аль-Валида ﷻ Мугъаммад Пайгъамбардиз ﷻ вич ахварал физвач лагъана шикаят авуна. Пайгъамбарди ﷻ адаз къаткай арада агъадихъ галай дуьа кѡелун меслят къалурна:

اَللّٰهُمَّ رَبَّ السَّمٰوٰتِ السَّبْعِ ، وَمَا اَظَلَّتْ ، وَرَبَّ الْاَرْضَيْنِ وَمَا اَقَلَّتْ ، وَرَبَّ الشَّيَاطِيْنِ ، وَمَا اَصَلَّتْ ، كُنْ لِيْ جَارًا مِنْ شَرِّ خَلْقِكَ كُلِّهْمْ جَمِيْعًا اَنْ يُفْرِطَ عَلَيَّ اَحَدٌ مِنْهُمْ ، اَوْ اَنْ يَّبْغِيَّ . عَزَّ جَارُكَ وَجَلَّ تَنَازُؤُكَ وَلَا اِلٰهَ غَيْرُكَ لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنْتَ

«Аллагъумма, рабба с-самавати с-сабгѡи ва ма азаллят ва рабба-ль-ардзина ва ма акъаллят, ва рабба ш-шайатѡини ва ма адзаллят, кун ли жаран мин шарри халкъѡика куллигъим жамигѡан ан юфритѡа гѡалгъийа ахѡадун мингъум, ав ан ябгъия. Глазза жарука ва жалля санаука ва ля илягъа гъайрук, ля илягъа илля ант». Я Аллагъ, ирид цаварин ва чилерин, шейтѡанрин ва абуру рекъелай алудзавайбурун Рабби, Вуна зун Ви вири махлукъатрин писвиликай хуьхъ, Вуна виридалайни хъсан хуьзва, Вун виридалайни зурба я, Валай гъейри мад худа авач (Тирмизи).

**Вил тахьун патал вуч ийида?
Вуч авуртлани, акси яз зарар жезва.**

Эвелни-эвел инсан кевидакан инанмиш хьана кIанда: Аллагьдиз ﷻ кIан тахьайтIа, гьич садавайни, гьич са шейни ийиз жезвач. Гьавиляй Аллагьдик ﷻ умуд кутуна, вили ягьуникай хуьзвай дубаяр: аят «Аль-Курси», «Аль-Фалакь», «Ан-Нас» ва маса сураяр, аятар жезмай кьван кIелун лазим я, иллаки гьамиша ферз тир кIпарилай кьулухь. КапI тийиз-

вай касди ам чарасуз ийиз башламишна кIанда. Гьар кIпунин гуьгьуьнай Аллагьдывай ﷻ вич пис виливай хуьн тIалабда. Эгер ибурукай квез зарар жезватIа, куьне и кIвалахар герек кьайда ийизвач жеди, вучиз лагьайтIа дуьз кIелзавай Аллагьдин ﷻ келимайрикай зарар хуьн мумкин туш. Чна квез куь хуьруьн (ам авачтIа райондин) имамдин кьилив фена куь месэла адаз ахьаюн меслят кьалурзава. Ада куьн дуьз гьавурда твада, инша-Аллагь.

Эгер кIпунал 2-3 гьалатI (сагьви сужда кьезвай) хьайитIа, са сагьви сужда аву-

**налди капI акьалтIариз жедани?
Эхь, жеда («Фатт аль-Муин»).**

**«Аллагь акбар» гафунин мана вуч я?
Садбуру «Аллагь акбар» лугьуз инсанар ягьиз рекьизва.**

«Аллагь акбар» араб чIалай таржума авурла Аллагь виридалайни Чехиди, Зурбади я лагьай гаф я. Урусри «ура!» лугьузва, мусурманрихь адалай хьсан «Аллагь акбар» гаф ава. И гаф мусурманри кIпунал, шадвал ва Аллагьдин зурбавал кьалурун патал, халис жигьадда ва маса вахтара лугьузва.

Алай вахтунда «Аллагь акбар» лугьуз хьиткьинарзавай, инсанар ягьиз рекьизвайбуру Исламдикай далда кьунвай, диндал леке гьизвай халис бандитар я. Абуру динда авай гзаф гафар лугьузва, неинки са «Аллагь акбар». Абуру чеб виридалайни хьсан мусурманар я лугьузва, абуру ишлемишзава лугьуз бес чна гила мусурман лугьудай гаф тадани? Абуру вужар ва халис мусурманар вужар ятIа, са тIимил кьванни динда савадлу касдиз малум я.

**Кьейидахь садакьа гьикI гун лазим я:
кучудай юкьуз, я тахьайтIа пуд лагьай юкьуз тIуьнар гьазурна виридаз эверна?**

Мейит кучудай юкьуз садакьа (тIуьнар ваь) гун меслят кьалурзава. Вучиз лагьайтIа ам сура тур сифте вахт, иллаки сифте йиф виридалайни четинбуру я. Садакьадихьни дережаяр ава, виридалайни хьсан садакьа Аллагьдин ﷻ рекье чирвилер кьачузвай мутаалимриз (мед-

ресадиз) гузвайди, ахпа мискIиндиз, рехь ва муьгь туькIуьрун патал, яд ва экв гьун патал, кесибар тухарун патал гузвайди я. Алай вахтунда лагьайтIа, виридакьай «кесибар» хьанва. Садан мукьвади кьейила вири тIуьнар-хуьнар ийиз гьаниз физва, муькуьдан мукьвади кьейила гьаниз физва... Им я динди, я чи халкьдин намусди кьимет гузвай кIвалах туш. Агьсакалри лугьузвайвал, виликьдай садакьаяр кесибриз, муьгьгежбуруз пайдай тир...

Лугьузва хьи, гьар са жуьмя юкьуз са гьикьван ятIани (агьзурралди) инсанар жегьеннемдай акьудзава. Бес вуж жегьеннемдиз фидатIа Кьияматдин юкьуз чир жезвайди тушни?

Куьне хьиз мад са касди суал ганай: «Аллагь-Таалади Кьурьанда женнетда ял язавайбурукай ва жегьеннемда азаб гузвайбурукай ахьайзава. Бес а чкайриз инсанар Кьиямат-

дин ийкьалай кьулухь физвачни?» Кьве суалдизни алимри Кьурьандин тафсирра (баянра) жаваб ганва. Аллагь-Тааладиз тележегда жедай крар а кьайда якьиндиз, гьич шак алачиз, чизва хьи, гьатта абурукай алай вахтунда кьиле физвай гьерекатрикай хьиз ахьайзава. Жегьеннемдай акьудзавай инсанарни гьакI я. Аллагьдиз ﷻ абуру, нагагь Адан регьимдик акат тавунайтIа, жегьеннемда кудайди якьиндиз чизвай, гьавиляй абуру ана кузвайбуру хьиз я.

**Мехьеррин залда мавлид гун гьикI я?
Билбилрин тама мавлид гузва. Ам гьикI я?**

Мавлид гудайла герек тир шартIар кьиле хуьз хьайитIа, ам мехьеррин залда ва я

тама гуникай хата авач. Мавлид тухвай чка берекатлу жезва, амма ахпа ана гунагьар хьувуртIа, а чка чиркин хьжеда. Мехьеррин залда мавлид тухуз хьайила, аниз гзаф инсанар кIватI жезва, вязериз ва мавлидриз секиндив яб гузва.

**Эгер гьуьлуь папаз икI лагьайтIа:
«Жагьура ваз гьахьтинди ва алад гьахьтиндаз» - тIалакь жезвани?**

ТIалакьдин гафар кьве жуьре ава: ачух мана авай ва кьве жуьредин мана авайбуру. Сад лагьай жуьре, яни ачух мана авайбуру: тIалакь, чара хуьн, гьуьлуькай рахкурун. Ибурукай сад са сеферда (садалай гзаф ният авачиз) лагьайтIа, гьасятда са тIалакь жезва. Кьвед лагьай жуьре, яни кьве жуьредин мана авайбуру:

«ахлад ви бубадин кIвализ», «вун зи паб туш», «жагьура ваз гьахьтинди ва алад гьахьтиндаз» ва масабур. И гафар лугьудайла, нагагь гьуьлуьз абурун куьмекдалди тIалакь гуз (чара жез) кIанзавайтIа, са тIалакь (садалай гзаф ният авачиртIа) жеда. Амма тIалакь гунин ният авачиртIа, гьич са тIалакьни жедач. Некаягьдихьни тIалакьдихь галаз алакьалу месэлаяр лап важиблур я, гьавиляй тIалабда абуру хуьруьн ва я райондин имамдихь галаз гьалун.

Мукьва инсан кечмиш хьайила, чуру вучиз тазва?

И суал ам тазвайбуруз чпиз гун лазим я. Чи динда ахьтин адет авач.

За кIпар ийиз кьуд йис я. Гьар кIпунал за жувавай алакьзавайвал сад-кьве кьаза капIни хьийизва. Зи кIпар Аллагьди ﷻ кьабулдани? Кьурьанда гьикI лугьузва?

Аллагь-Таалади куьне вахтунда ийизвай кIпар ва кьазаяр вири кьабулрай! Кьуй квейлай вирида чешне кьачурай! Аллагь-Таалади Кьурьанда лагьанва (мана): «Гьакьикьат-

да, Аллагьди Вичихьай кичIе лукIарин ибадат кьабулзава» («Аль-Маида» сура, 27-аят). Аллагьдихьбай ﷻ кичIевал – им Адаз муьтIуьгь хуьн ва еке гунагьар тавун, гунагьар хьайитIани, гьасятда тахсир хиве кьуна Халикьдивай ﷻ гьил кьачун тIалабун, туба авун я. Иниз килигна, куь ва чи виридан капI-теат Аллагьди ﷻ кьабулда лагьана чна умуд кутазава.

Гьазаватдиз фин ферз яни? Эгер яз хьайитIа, диде-бубадин разивал авачиз аниз фидай ихтияр авани?

Эгер мусурманар яшамаш жезвай шегьердал (гьукуматдал) душманри гьужумнатIа, а чкада авай итимриз (яни акьул балугь хьайибурулай эгечIна) женгиниз фин ферз (ферз-айн – гьар садан хиве авай ферз) жезва, абур бес жезвачтIа, гьатта куьзуьбурни дишегьлияр женгиниз эжьечIун ферз-айн я. Эгер вичин кIвалел гьужумзава, итимар ва я дишегьлияр гьилер хкажна, зун ягь лугьуз акьваздач кьван. Амма маса гьукуматра авай мусурманриз и гьукуматда авайбуруз куьмек гун ферз айн туш, ам ферз-кифая я. Ферз-кифая (яни вири обшестводин хиве авай, бязибур кьилиз акьудайтIа, виридан хивяй акьатзавай ферз) лугьудай жигьаддиз фин патал хейлин шартIар ава, аниз фидайвал веледди диде-бубадивай ихтияр кьачуна кIанда, абуру ихтияр тагайтIа адаз аниз фин еке гунагь я. Са сеферда Пайгьамбардин ﷺ кьилив са жегьил атана, вичизни жигьаддиз физ кIанзава лагьана. Аллагьдин Расулди ﷺ адавай жузуна: «Ви диде-бубадал чан аламини?» Ада жаваб гана: «Эхь». Пайгьамбарди ﷺ лагьана: «Ви жигьад абура ава (абуруз яб гун, абуруз килигун ви жигьад я)» (Муслим). Кьурьанда ихьтин аят ава (мана): «**Женнетдинни жегьеннемдин арада авай цIал инсанар жеда, абуруз цIан и патахьни а патахь галайбуру чир жеда (женнетда авайбурун чинар лацу ва жегьеннемда авайбурун чулау), женнетда авайбуруз абуру салам гуда, абуруз женнетдиз физ кIанзава**» («Аль-А'раф» сура, 46-аят). И аятдиз баян гудайла имам Табариди вичин тафсирда са шумуд гьадис гьанва. Са гьадисда лугьузва: «Женнетдинни жегьеннемдин цIал алайбуру хьсан амаларни писбуру барабар хьанвайбуру я. Хьсан амалри абуру жегьеннемдикай кьутармишна, амма писбуру женнетдиз финиз манийвал авуна». Маса гьадисда лагьанва: «**Абуру диде-бубадиз аси яз жигьаддиз фена, гьана шагьид хьайибуру я**» (Бухари). Диде-бубадиз аси хьанвайвилей абуру жегьеннемдиз ва шагьид хьанвайвилей женнетдиз лайихлу я. Гьавиляй абуру юкьвал алай цIал амуькьна («Тафсир Табариди» 12-том, 454-458-чинар). Чаз аквазайвал, и кьве гьадисдин манаярни мукьвабуру я. И делилриз килигна, кьуй жегьилри жигьад, жигьад лугьун тавурай, чпин диде-бубайрин разивал кьазанмишрай. Чна инал, гьелбетда, халис жигьаддикай ихтилат ийизва, нагагь ам дуьз жигьад тушиз хьайитIа, месела, Сирияда физвай хьтин. Ана женг тухузвай кьве патални мусурманар лугьудай тIвар ала, халкьдин арада дяве физва, са патаз РагьакIидай патан кафиррин гьукуматри куьмек гузва (куьне фикир ая, кафирри мусурманриз гьихьтин макьсадалди куьмек гун мумкин я?), муькуь пата авайбуруни, чал агакьайвал, мусурман диндай акьуддай гафар лугьузва, гьа икI кьве патани сада-сад кафирвиле тахсирлу ийизва. Нетижанда адетдин инсанар азабдик кьва, им жигьад ваь, фитне ва кьалмакьал я. Ихьтин фитнейри-хьай чаз Пайгьамбарди ﷺ яргьа хуьх лагьанва. Бязибуру лагьайтIа, чпин авамвал сеbeb яз гьа ихьтин фитнейрик кьил кутаз тади кьачузва.

КIпарин вахтар

Май

югь	Пакаман Ас-СубхI	Рагь эжьечI-завай вахт	Нисинин Аз-Зугьр	Рагьдандин Аль-Гаср	Гьетрен Аль-Магьриб	Месин Аль-ГIишаь
1	3:47	5:40	12:46	16:39	19:52	21:31
2	3:45	5:39	12:46	16:40	19:53	21:32
4	3:43	5:36	12:46	16:41	19:55	21:35
6	3:40	5:34	12:46	16:41	19:57	21:38
8	3:35	5:30	12:45	16:41	19:58	21:41
10	3:31	5:27	12:45	16:42	20:01	21:44
12	3:27	5:27	12:45	16:42	20:04	21:47
14	3:24	5:25	12:45	16:43	20:06	21:50
16	3:20	5:23	12:45	16:43	20:08	21:53
18	3:16	5:21	12:45	16:44	20:10	21:57
20	3:12	5:19	12:45	16:45	20:12	22:00
22	3:10	5:17	12:46	16:45	20:15	22:05
24	3:08	5:16	12:46	16:47	20:16	22:08
26	3:05	5:14	12:46	16:47	20:18	22:11
28	3:01	5:12	12:46	16:47	20:20	22:13
30	2:59	5:11	12:46	16:48	20:21	22:16